

Ligestillingsafdelingen

Evaluering af Handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005- 2008

Rapport

August 2008

Ligestillingsafdelingen

Evaluering af Handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008

Rapport

August 2008

Rambøll Management A/S
Olof Palmes Allé 20
DK-8200 Århus N
Danmark

Telefon 8944 7800
www.ramboll-management.dk

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	1
1.1	Evalueringens formål og fokus	1
1.2	Læsevejledning	3
2.	Resumé	4
3.	Om handlingsplanen	5
3.1	Baggrunden for handlingsplanen	5
3.2	Handlingsplanens målsætninger og initiativer	6
3.3	Udmøntningen af handlingsplanen	8
4.	Konklusion	11
5.	De fire indsatsområder	17
5.1	Støtte til ofrene	17
5.1.1	Initiativernes gennemførelse	19
5.1.2	Interessenternes vurdering af indsatsområdet	22
5.2	Aktiviteter rettet mod voldsudøvere	26
5.2.1	Målsætninger og initiativer	27
5.2.2	Initiativernes gennemførelse	28
5.2.3	Interessenternes vurdering af indsatsområdet	32
5.3	Aktiviteter rettet mod fagfolk	35
5.3.1	Målsætninger og initiativer	35
5.3.2	Initiativernes gennemførelse	36
5.3.3	Interessenternes vurdering af indsatsområdet	38
5.4	Viden og information	39
5.4.1	Målsætninger og initiativer	39
5.4.2	Initiativernes gennemførelse	40
5.4.3	Interessenternes vurdering af indsatsområdet	43
6.	Samlet analyse af målopfyldelsen	45
6.1	Handlingsplanens fokus og indhold	45
6.2	Kendskab til handlingsplanen	51
6.3	Interessenternes vurdering af udviklingen i forhold til handlingsplanens målsætninger	52
6.3.1	Udviklingen i forhold til at yde ofrene den nødvendige støtte	53
6.3.2	Udviklingen i forhold til at bryde voldsmønstrene	55
6.3.3	Udvikling i forhold til at styrke myndighedernes tværfaglige indsats	56
6.3.4	Udvikling i forhold til at øge vidensindsamlingen om vold	60
6.4	Befolkningens opfattelse af vold mod kvinder	63
7.	Styring og organisering af handlingsplanen	66
7.1	Forberedelsen af handlingsplanen	66
7.1.1	Vurdering af forberedelsen af handlingsplanen	67
7.2	Administration af handlingsplanen	68
7.2.1	Vurdering af administrationen	69

7.3	Opfølgningen på handlingsplanen	70
7.3.1	Vurdering af opfølgningen	71
8.	Bilag: Evalueringens metodiske grundlag	72
8.1	Dokumentstudier og interview med den tværfaglige arbejdsgruppe og projektlederne af initiativerne	72
8.2	Kvalitativ analyse af seks initiativer baseret på interview med projektledere, projektmedarbejdere, samarbejdspartnere og målgrupperepræsentanter	73
8.3	Spørgeskemaundersøgelser blandt interesseorganisationer, ledere af kvindekrisecentre og kommunale sagsbehandlere	73
8.3.1	Målgrupper	73
8.3.2	Gennemførelse af undersøgelserne	73
8.3.3	Svarprocenter og frafaldsårsager	75

1. Indledning

Velfærdsministeriet (daværende Social- og ligestillingsministeriet), Integrationsministeriet, Justitsministeriet og Sundhedsministeriet (daværende Indenrigs- og sundhedsministeriet) vedtog i foråret 2005 en handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008. Handlingsplanen er finansieret af satspuljemidler og har fire hovedformål:

1. At give ofrene den nødvendige støtte
2. At bremse volden bl.a. med behandlingstilbud til voldsudøveren
3. At styrke myndighedernes tværfaglige indsats
4. At øge vidensindsamlingen om vold.

De fire målsætninger modsvarer af fire initiativområder, som er (i) støtte til ofrene, (ii) aktiviteter rettet mod voldsudøvere, (iii) aktiviteter rettet mod fagfolk samt (iv) indsamling og formidling. Inden for hvert initiativområde er der beskrevet en række aktiviteter, som skal gennemføres for at indfri målsætningerne for initiativområdet.

1.1 Evalueringens formål og fokus

Det er i forbindelse med vedtagelsen af handlingsplanen besluttet, at der skal gennemføres en evaluering af handlingsplanen, som er gennemført af Rambøll Management i perioden maj til august 2008. Ifølge opdraget fra Ligestillingsafdelingen skal evalueringen belyse:

- Om målsætningerne med handlingsplanen er indfriet?
- Om de centrale aktører er tilfredse med aktiviteterne?
- Om indsatsen har haft en effekt – og om denne kan anses som varig?
- Om aktiviteterne har haft positive eller negative sideeffekter?
- Og om de økonomiske ressourcer er anvendt så effektivt som muligt?

Evalueringen har form af en programevaluering, som belyser, hvorvidt handlingsplanen som et samlet program har indfriet de opstillede målsætninger. Udgangspunktet i en programevaluering er, at den samlede målopfyldelse af programmet – dvs. handlingsplanen – skabes gennem de iværksatte aktiviteter i programmet. I forlængelse heraf vil en programevaluering belyse, hvorvidt de enkelte aktiviteter er gennemført som planlagt og har tilvejebragt de forventede resultater, og hvorvidt der er en plausibel sammenhæng mellem aktiviteterernes resultater og de langsigtede virkninger – eller effekter – som programmet skal realisere¹.

At evalueringen har form af en programevaluering betyder, at der ikke er tale om en dybtgående evaluering af tilrettelæggelsen og gennemførelsen af den enkelte aktivitet under handlingsplanen, men derimod en evaluering af, hvorvidt tilrettelæggelsen

---

¹ I rapporten bruges effekter som en samlet betegnelse for de umiddelbare resultater og de langsigtede virkninger af indsatsen.

og gennemførelsen af aktiviteterne samlet set har bidraget til indfrielse af handlingsplanens målsætninger. Evalueringen af, hvorvidt aktiviteterne er gennemført som planlagt er baseret på interview med projektledere på de enkelte initiativer og med arbejdsgruppen bag handlingsplanen. Evalueringen af, hvorvidt initiativerne har tilvejebragt de ønskede resultater og de langsigtede virkninger er baseret på spørgeskemaundersøgelser blandt interesseorganisationer, krisecentreledere og kommunale sagsbehandlere².

Handlingsplanen indgår som led i en bredere national indsats til bekæmpelse af vold, som bl.a. omfatter særlige initiativer til (i) bekæmpelse af seksualiseret vold og voldtægt, (ii) bekæmpelse af tvangsægteskaber, tvangslignende ægteskaber og arrangerede ægteskaber og (iii) vold mod børn. Denne evaluering forholder sig alene til handlingsplanen til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien og har derfor udelukkende fokus på de aktiviteter, der er beskrevet i handlingsplanen og helt eller delvist er finansieret gennem satspuljemidlerne afsat til handlingsplanen. Det betyder, at evalueringen ikke belyser andre aktørers indsats på området, og at det derfor heller ikke er muligt entydigt at konkludere, hvorvidt en positiv eller negativ udvikling kan ses som en effekt af handlingsplanens aktiviteter eller som en effekt af andre indsatser.

Evalueringen består af tre primære elementer:

1. En kortlægning af gennemførelsen af handlingsplanen og initiativerne baseret på dokumentstudier og interview med den tværfaglige arbejdsgruppe og projektlederne af initiativerne
2. En kvalitativ analyse af seks initiativer baseret på interview med projektledere, projektmedarbejdere, samarbejdspartnere og interessenter
3. En kvantitativ spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer, kvindekrisecentre og kommunale myndighedssagsbehandlere med fokus på kendskabet til anvendelsen og resultaterne af handlingsplanens initiativer samt en panelundersøgelse blandt et repræsentativt udsnit af den danske befolkning. I bilaget er over en liste over, hvilke interesseorganisationer der indgår i spørgeskemaundersøgelsen.

For en nærmere beskrivelse af evalueringens datagrundlag henvises til bilagsmaterialet.

---

² For en nærmere beskrivelse af evalueringens metodiske grundlag henvises til kapitel 8.

1.2 **Læsevejledning**

Evalueringsrapporten er struktureret som følger:

I *kapitel 2* gives et resume af evalueringsrapporten.

I *kapitel 3* gives en introduktion til handlingsplanen.

Kapitel 4 indeholder evalueringens konklusioner og anbefalinger.

I *kapitel 5* analyseres initiativerne under de fire indsatsområder i handlingsplanen.

Kapitel 6 indeholder en analyse af den samlede målopfyldelse for handlingsplanen.

I *kapitel 7* analyseres styringen og organiseringen af handlingsplanen.

I *bilaget* redegøres for det metodiske grundlag for evalueringen.

2. Resumé

De overordnede formål med handlingsplanen er

1. At give ofrene den nødvendige støtte
2. At bremse volden bl.a. med behandlingstilbud til voldsudøveren
3. At styrke myndighedernes tværfaglige indsats
4. At øge indsamling af viden om vold.

I forhold til den første målsætning indikerer evalueringen, at ofrene i de seneste år er blevet mere bevidste om deres rettigheder og om støttemuligheder. Der er mange faktorer, der kan have betydning for denne udvikling, men det er sandsynligt, at handlingsplanens initiativer har medvirket til denne. Således viser evalueringen, at initiativerne rettet mod ofrene i vid udstrækning er gennemført som planlagt, og at målgrupperne for initiativerne er nået.

I forhold til voldsudøverne er der øget fokus på mulighederne for behandling både blandt voldsudøverne selv og blandt fagfolk. Som resultat heraf er der flere mænd i behandling end tidligere. Da initiativerne under handlingsplanen udgør en betydelig del af den samlede indsats rettet mod voldsudøverne, er det sandsynligt, at handlingsplanens initiativer har medvirket til udviklingen. Der foreligger endnu ikke vel-dokumenterede analyser af de langsigtede effekter af behandlingstilbuddet, og det er derfor ikke muligt at vurdere, hvorvidt behandlingstilbuddet bidrager til at bryde volden.

I forhold til at styrke myndighedernes tværfaglige indsats vurderer kun få interesseorganisationer og krisecentre, at fagfolk og myndigheder har den fornødne viden om vold i familien. Endvidere viser evalueringen, at det fortsat er nødvendigt at fokusere på at styrke samarbejdet mellem fagfolk, der arbejder med vold i familien. Disse resultater skal ses i lyset af, at vigtige initiativer rettet mod fagfolk med henblik på at styrke den kommunale forankring ikke har været igangsat ved evalueringens afslutning, men er udbudt i juli 2008 med henblik på gennemførelse i efteråret 2008.

Endelig viser evalueringen, at indsamlingen af viden om vold er blevet øget som følge af initiativer under handlingsplanen, og at denne viden i et vist omfang er nået ud til relevante myndigheder og fagfolk.

På tværs af målsætningerne og indsatsområderne i handlingsplanen tegner der sig et billede af, at indsatsområderne og de særlige målgrupper i handlingsplanen er vel-valgte. I den forbindelse tyder evalueringen på, at etniske minoriteter har været tilstrækkeligt prioriteret i handlingsplanen. Dog viser evalueringen, at der særligt i forhold til den store målgruppe af både danske og etniske kvinder og børn, som ikke kommer på krisecentre, er behov, der ikke dækkes af initiativerne under handlingsplanen.

3. Om handlingsplanen

3.1 Baggrunden for handlingsplanen

Baggrunden for Handlingsplanen til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008 er et ønske om at bekæmpe og forebygge partnervold mod kvinder samt forhindre, at børn skal vokse op i en voldsramt familie. Statens Institut for Folkesundhed har for Minister for Ligestilling udarbejdet flere undersøgelser af voldens omfang. I den seneste undersøgelse fra 2007 estimeres det, at 28.000 kvinder årligt udsættes for fysisk vold fra en nuværende eller tidligere partner. Den første undersøgelse fra 2000 anslog omfanget af ofre for partnervold til godt 42.000 kvinder årligt³. Vold mod kvinder i hjemmet er ikke alene en straffelovsovertrædelse, men også et socialt problem. Således viser undersøgelser, at kvinder og børn, som har været udsat for vold i familien, klarer sig dårligere uddannelsesmæssigt og beskæftigelsesmæssigt og samtidig også har større risiko for selv at udøve vold mod en partner⁴.

Som et første skridt til at styrke bekæmpelsen af vold mod kvinder nedsatte den daværende regering i foråret 2000 en tværministeriel arbejdsgruppe om vold mod kvinder i hjemmet. Arbejdsgruppen har udarbejdet de to hidtidige handlingsplaner og har til opgave at koordinere den samlede indsats mod vold i hjemmet⁵.

I oktober 2001 offentliggjorde arbejdsgruppen en statusrapport, som dels belyste den hidtidige indsats, dels kom med anbefalinger til en fremadrettet, styrket indsats⁶. En af arbejdsgruppens anbefalinger var, at der skulle udarbejdes en national handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder, og det efterfølgende år blev den første nationale handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder, som er gældende for perioden 2002-2004, offentliggjort. Handlingsplanen til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008 er en opfølgning på den første handlingsplan.

Parallelt med udmøntningen af handlingsplanen er der igangsat en række andre aktiviteter, som ligeledes omhandler forskellige aspekter af mænds vold mod kvinder, og som derfor har betydning for den samlede indsats til bekæmpelse af vold mod kvinder. Disse initiativer omfatter bl.a. følgende:

1. *Bekæmpelse af seksualiseret vold og voldtægt*

Initiativet omfatter etablering af modtage- og behandlingscentre for voldtægts-ofre flere steder i landet, samt etablering af et nationalt videntcenter for voldtægt

---

³ Helweg-Larsen, K. (2004): *"Mænds vold mod kvinder"*, Statens Institut for Folkesundhed og Helweg-Larsen, K. (2007): *"Mænds vold mod kvinder – Omfang, karakter og indsats mod vold"*, Statens Institut for Folkesundhed

⁴ Walker, L. (200): *"The Battered Women Syndrome"*, Springer Publishing Co.

⁵ Den tværministerielle arbejdsgruppe har fra starten haft fokus på *både* vold mod kvinder i hjemmet og indsatsen mod handel med kvinder.

⁶ Den tværministerielle arbejdsgruppe (2001): *"Vold mod kvinder. Initiativer og anbefalinger til bekæmpelse af vold mod kvinder"*.

på Rigshospitalet, som dels er ansvarlig for udarbejdelse af standardprotokoller og procedurer, dels varetager undervisning og forskning på området.

2. *Regeringens handlingsplan mod tvangsægteskaber, tvangslignende ægteskaber og arrangerede ægteskaber (Regeringen, 2003)*
Handlingsplanen har til formål at forebygge tvangsægteskaber gennem en bredspektret indsats, som har fokus på at ændre holdninger, støtte og hjælpe unge samt at styrke myndighedernes forebyggende indsats, styrke samarbejdet mellem offentlige og private aktører samt bidrage til øget integration og ligestilling mellem kønnene. Handlingsplanen består af 21 aktiviteter fordelt på ni indsatsområder, herunder "information", "dialog og samarbejde", "rådgivning", "en forstærket kommunal indsats", "pigeclubber", "opfølgning", "botilbud" og "forskning og dokumentation".
3. *Regeringens handlingsplan mod børnemishandling (Socialministeriet, 2004)*
Handlingsplanen mod børnemishandling er rettet mod familier med børn i alderen 0-7 år og har til formål at styrke opsporingen af og den tidlige indsats mod vold over for børn gennem oplysningskampagner, opstramning af lovgivningen, kompetenceudvikling, styrket tværfaglig indsats og forældreprogrammer.
4. *Indsatser over for børn i voldsramte familier (Socialministeriet, 2008)*
14 kommuner har gennem satspuljen fået midler til en styrket indsats over for børn i voldsramte familier gennem (i) et styrket samarbejde mellem kommuner og krisecentre om støtte og behandling til børnene før og efter et ophold på krisecentre og (ii) udvikling og afprøvning af modeller for opsporing og behandling af børn i voldsramte familier. Projekterne løber i perioder 2008 til 2011.
5. *Rigspolitiets strategi mod jalousidrab og andre alvorlige samlivsrelaterede forbrydelser (Rigspolitiet, 2007)*
Rigspolitiet har formuleret en overordnet strategi for en styrket indsats mod vold i samlivsforhold. Strategien indebærer etablering af særlige enheder i politikredsene, udbygning af samarbejdet mellem politi, sociale myndigheder og sundhedsvesenet samt en effektiv anvendelse af reglerne om bortvisning.

Endelig har en række forskellige aktører og organisationer løbende iværksat forskellige nationale eller lokale aktiviteter til styrkelsen af indsatsen over for mænds vold mod kvinder og børn i familien. Det har dog ikke ligget inden for kommissariatet for evalueringen at foretage en fuldstændig afdækning af indsatsen⁷.

3.2 **Handlingsplanens målsætninger og initiativer**

Handlingsplanen har et bredt sigte på vold i familien ud fra en erkendelse af, at vold i familien ikke er afgrænset til særlige målgrupper. Samtidig er der dog også en erkendelse af, at der er målgrupper, hvor der er behov for en speciel forebyggende

---

⁷ En samlet oversigt over statslige initiativer kan findes i: Helweg-Larsen, K. og Frederiksen, M.L. (2007): "Mænds vold mod kvinder – omfang og karakter", Statens Institut for Folkesundhed.

indsats. Disse er i handlingsplanen defineret som etniske minoritetskvinder, børn og unge samt mænd. I forlængelse heraf er intentionen i handlingsplanen, at alle initiativer skal tilrettelægges således, at de gavner alle målgrupper, samtidig med at der iværksættes særlige aktiviteter målrettet de specielt udsatte grupper. Derudover er der enkelte initiativer med fokus på at imødekomme særlige behov blandt voldsramte kvinder og børn med handicap.

De overordnede strategiske målsætninger for handlingsplanen er at forebygge vold mod kvinder og hindre gentagelser. Dette skal ske ved gennem en hurtig og professionel indgriben fra omgivelserne både i form af fagfolk og offentligheden, således at det sikres, at ofre får den nødvendige støtte, og at volden bremses gennem bl.a. behandlingstilbud til voldsudøveren. Den hurtige og professionelle indgriben forudsætter samtidig, at myndighedernes tværfaglige indsats styrkes, og at der sker en øget indsamling og formidling af viden om vold til både fagfolk og offentligheden, som kan understøtte at tabuet omkring vold i familien brydes, at der sker en tidlig opsporing af vold i familien, samt at de forskellige aktører har kendskab til handlemuligheder og -ansvar i forbindelse med vold i familien.

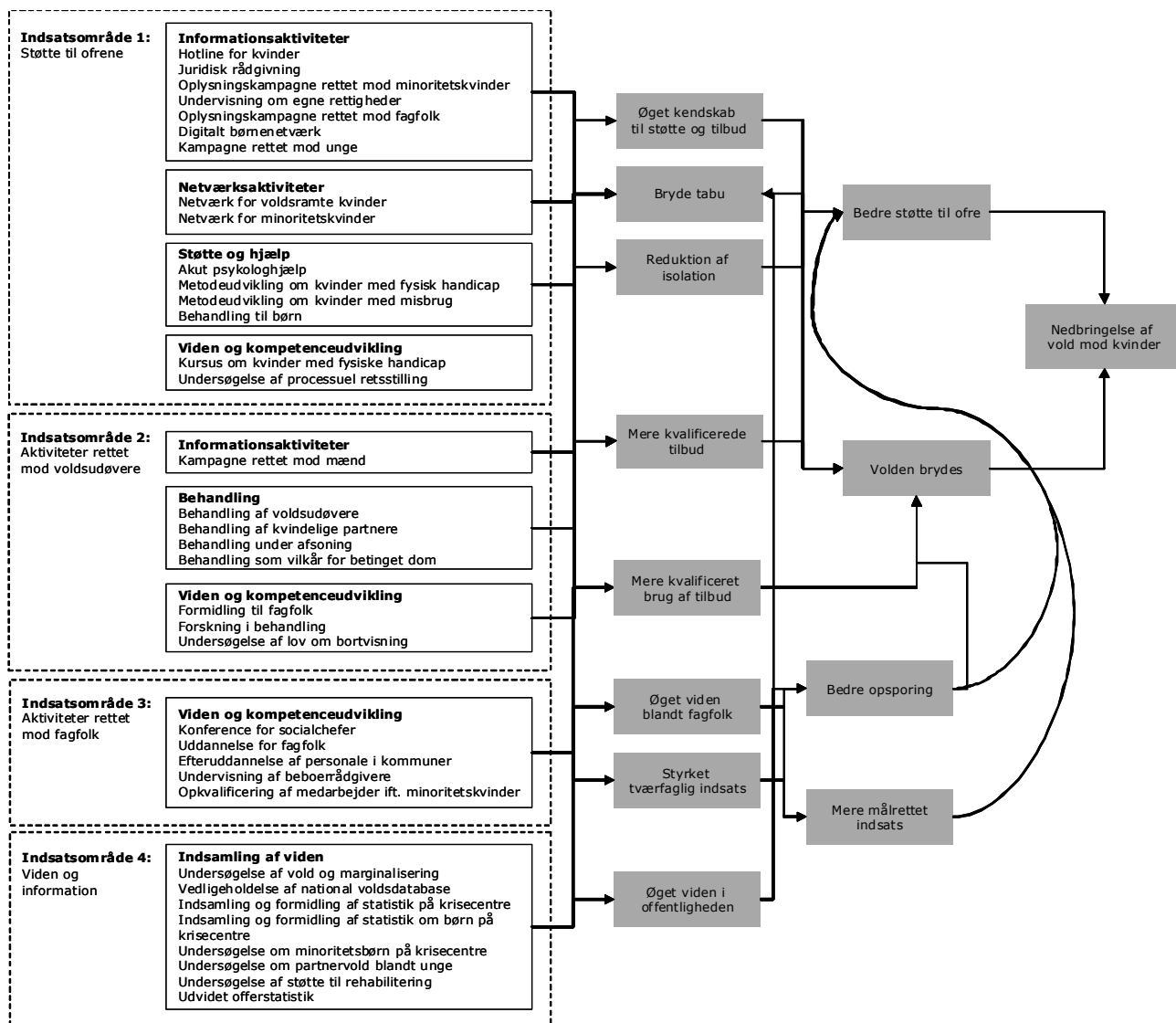
I forlængelse heraf er indsætterne i handlingsplanen rettet mod følgende operationelle målsætninger:

1. At give ofre den nødvendige støtte
2. At bremse volden bl.a. med behandlingstilbud til voldsudøveren
3. At styrke myndighedernes tværfaglige indsats
4. At øge indsamling af viden om vold.

Til hver af de fire operationelle målsætninger er der knyttet et indsatsområde, og de fire indsatsområder har samlet set 34 underliggende initiativer, som omfatter både informationsaktiviteter, netværksaktiviteter, metodeudvikling i forhold til støtte og hjælp til volds ofre og voldsudøvere, kompetenceudvikling samt videnindsamling og formidling.

Den overordnede sammenhæng mellem initiativerne og de operationelle målsætninger er skitseret i nedenstående figur, mens en mere detaljeret beskrivelse og analyse af sammenhænge inden for det enkelte indsatsområde findes i kapitel 5.

Figur 3-1: Overordnet sammenhæng mellem initiativer og målsætninger⁸

3.3 Udmøntningen af handlingsplanen

Regeringen og satspuljepartierne har i forbindelse med satspuljeforliget i 2005 afsat 15 mio. årligt i perioden 2005-2008 til styrkelsen af indsatsen til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien. Heraf er 5,8 mio. kr. årligt afsat til Dialog mod Vold, og 2 mio. kr. er afsat til en opkvalificering af kommunernes indsats. Integrationsministeriet har yderligere afsat 4 mio. kr. til de aktiviteter under hand-

⁸ Sammenhængen mellem initiativer og målsætninger fremgår ikke af handlingsplanen, men er derimod udledt i evalueringens opstartsfasen på en workshop med deltagelse af den tværministerielle arbejdsgruppe og Rambøll Management.

lingsplanen, som er målrettet etniske minoritetskvinder. Midlerne er fordelt på følgende initiativer:

Table 3.1: Oversigt over initiativer og bevillinger under handlingsplanen til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008

Initiativ	Udfører	Tilskud bevilliget ⁹
Støtte til ofrene		
1 Netværk for voldsramte kvinder	LOKK	1.437.384
2 Hotline for voldsramte kvinder	LOKK	1.108.817
3 Akut psykologhjælp til voldsramte kvinder	LOKK	1.260.000
4 Juridisk rådgivning til fagfolk og voldsramte kvinder	LOKK	2.518.000
5 Undersøgelse af ofres processuelle retsstilling i straffesager	Justitsministeriet	(*)
6 Metodeudviklingsprojekt om fysisk handicappede kvinder på krisecentre	LOKK	9.000.000
7 Tilførsel af viden om kvinder med handicap til krisecentre samt uddannelse af personale på krisecentrene	LOKK	(Samlet for initiativ 6-7)
8 Fokus på voldsramte kvinder med misbrugsproblemer på krisecentre	Velfærdsministeriet	(**)
9 Oplysningskampagne rettet mod etniske minoritetskvinder ¹	Ligestillingsafdelingen	(*****)
10 Information om rettigheder og mødet med offentlige instanser til etniske minoritetskvinder	Servicestyrelsen/Congo Film	112.813
11 Kampagne "Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden"	Servicestyrelsen (***)	429.788
12 Udbygning af netværk for etniske minoritetskvinder	Dansk Røde Kors	1.685.000
13 Børn der lever med vold i familien (delprojekt under det samlede udslusningsprojekt)	Servicestyrelsen	3.686.000
14 Digitalt børnenetværk	Servicestyrelsen (***)	816.170
15 Oplysningskampagne rettet mod unge, køn og vold	Foreningen for børn i voldsramte familier	1.064.400
Initiativer rettet mod voldsudøveren		
1 Behandling af den voldsudøvende mand	Dialog mod vold	31.241.904
2 Behandling af den kvindelige partner	Dialog mod vold	
3 Formidling til fagfolk	Dialog mod vold	(Samlet for initiativ 1-4)
4 Forskning i målgruppen	Dialog mod vold	
5 Behandling under afsoning	Kriminalforsorgen	(**)
6 Behandling som vilkår for en betinget dom	Justitsministeriet	(*)
7 Opfølgning på lov om bortvisning og beføjelse til at meddele tilhold mv.	Justitsministeriet	(*)
8 Kampagne "Mænd siger nej til vold mod kvinder"	Ligestillingsafdelingen og Recommended	1.468.774

⁹ Tallene er oplyst af Sikringsstyrelsen den 7. august 2008.

Initiativ	Udfører	Tilskud bevilliget⁹
Initiativer rettet mod fagfolk		
1 Konference for socialchefer	Servicestyrelsen (***)	338.307
2 Uddannelsesdage for fagfolk	Ligestillingsafdelingen	(**)
3 Mænds vold mod kvinder og børn som emne på relevante uddannelser	Servicestyrelsen	395.718
4 Efteruddannelse af personale i kommunerne	Dialog mod Vold	(****)
5 Undervisning af beboerrådgivere	Servicestyrelsen (***)	349.960
6 Opkvalificering af krisecentrenes viden om etniske minoritetskvinder og -børn	LOKK	450.000
Viden og information		
1 Undersøgelse af sammenhæng mellem vold på kvinder og marginalisering på arbejdsmarkedet	Servicestyrelsen (***)	934.490
2 Vedligeholdelse af national database om vold mod kvinder	Institut for Folkesundhed	557.010
3 Indsamling og formidling af årsstatistik om kvinder på krisecentre	LOKK	1.960.000
4 Indsamling og formidling af årsstatistik om børn på krisecentre	LOKK	1.960.000
5 Undersøgelse af etniske minoritetsbørn på krisecentre	LOKK	390.000
6 Undersøgelse af partnervold blandt unge	Institut for Folkesundhed	679.293
7 Undersøgelse af muligheder for støtte til rehabilitering i oprindelseslandet	Care4you	201.863
8 Udvidet offerstatistik	Justitsministeriet	(*)

(*) Initiativet er finansieret af Justitsministeriet.

(**) Initiativerne er ikke iværksat ved evalueringens gennemførelse og har derfor ikke fået en bevilling.

(***) Tidligere VFC Udsatte.

(****) Det har ikke været muligt at få oplyst bevillingen.

(*****) Initiativet er ikke finansieret under handlingsplanen

4. Konklusion

Det centrale spørgsmål i evalueringen af handlingsplanen til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008 er, i hvilket omfang målene med handlingsplanen er nået. I handlingsplanen er der opstillet fire overordnede målsætninger, som er:

1. At give ofrene den nødvendige støtte
2. At bremse volden bl.a. med behandlingstilbud til voldsudøveren
3. At styrke myndighedernes tværfaglige indsats
4. At øge indsamling af viden om vold.

Evalueringen belyser for det første om initiativerne under handlingsplanen er gennemført som planlagt og har nået de ønskede målgrupper. Denne del af evalueringen er baseret på interview med projektlederne. For det andet belyser evalueringen, hvorvidt initiativerne har bidraget til at indfri målene for handlingsplanen. Denne del af evalueringen er baseret på spørgeskemaundersøgelser blandt interessegrupper, krisecentreledere og kommunale sagsbehandlere.

De fleste initiativer er gennemført som planlagt

Evalueringen viser, at 18 initiativer er gennemført som planlagt¹⁰, 10 initiativer er gennemført med mindre ændringer, 2 initiativer er gennemført større ændringer og 7 initiativer endnu ikke er gennemført, hvor af de to aktuelt er i udbud med henblik på gennemførelse i efteråret 2008 og et tredje igangsættes som del af et større satsuljeprosjekt i august 2008.

Initiativerne rettet mod ofre er i høj grad gennemført som planlagt. Det er vanskeligt at vurdere præcist, i hvilket omfang initiativerne reelt har nået de kvinder og børn, som de har haft til hensigt pga. manglende viden om målgruppens størrelse. I forhold til kampagne- og oplysningsaktiviteter har der været stor efterspørgsel på det producerede materiale, hvilket indikerer en interesse blandt målgrupperne. Projekterne rettet mod kvinder på krisecentrene vurderes at nå bredt ud til målgruppen. For initiativerne rettet mod de etniske kvinder vurderer projektlederne, at der har været en god kontakt i det omfang, at man direkte har opsøgt målgruppen på fx sprogskoler og i forbindelse med beboerrådgivning. Samlet set viser evalueringen, at det er en udfordring at holde fokus på målgruppen med etnisk minoritetsbaggrund i gennemførelsen af aktiviteterne.

Initiativerne rettet mod voldsudøvere er ligeledes i vid udstrækning gennemført som planlagt. Behandlingstilbuddene til voldsudøvende mænd oplever stigende interesse, og der er ligeledes stigende fokus på muligheden blandt andre fagfolk. Samtidig vi-

---

¹⁰ Heraf har et enkelt projekt, *Undersøgelse af muligheder for støtte til rehabilitering i oprindelseslandet*, endnu ikke fået godkendt afsluttende statusrapport og regnskab af den bevilligende myndighed.

ser evalueringen, at det er en udfordring at nå målgruppen af personer med etnisk minoritetsbaggrund med behandlingstilbud. Til behandlingstilbuddet er knyttet et forskningsprogram, som har medvirket til at udvikle behandlingsprogrammet. Der er dog endnu ikke publiceret analyser af effekterne af behandlingsprogrammet. "Behandling som vilkår for en betinget dom" er foreløbig udskudt, mens kampagnen "Mænd siger nej til vold mod kvinder" er gennemført som planlagt med gode resultater, hvad angår kendskabsgrad til kampagnen.

Under indsatsområdet *initiativerne rettet mod fagfolk* er to af de seks initiativer ikke iværksat ved gennemførelsen af evalueringen, men i udbud med henblik på gennemførelse i efteråret 2008. Det drejer sig om initiativet rettet mod kommunale chefer på socialområdet og børne- og ungeområdet og initiativet om uddannelsesdage for fagfolk. At initiativerne endnu ikke er gennemført har betydning for realiseringen af handlingsplanens overordnede fokus på en styrket forankring af indsatserne i kommunerne. De gennemførte initiativer om metodeudvikling i forhold til indsatsen over for voldsramte kvinder med funktionsnedsættelse og af anden etnisk oprindelse har derimod som forventet medvirket til at udvikle krisecentermedarbejdernes kompetencer.

Under indsatsområdet *viden og information* er de fleste initiativer gennemført som planlagt.

I tabellen nedenfor er der givet en samlet vurdering af realiseringsgraden for hvert af de fire indsatsområder:

Støtte til ofrene	Initiativer rettet mod voldsudøvere	Initiativer rettet mod fagfolk	Viden og information
Høj realiseringsgrad	Høj realiseringsgrad	Mellem realiseringsgrad	Høj realiseringsgrad

Relevante indsatsområderne som ramme for handlingsplanen

Evalueringen viser, at de fire overordnede indsatsområder generelt vurderes at være relevante, og at de er velegnede som ramme for handlingsplanen. I interviewene med projektledere og medlemmerne af den ministerielle arbejdsgruppe bliver indsatsområder fremhævet som relevante og som en logisk måde at opdele indsatsen på. Samtidig viser spørgeskemaundersøgelserne blandt interessenter, krisecentreledere og kommunale sagsbehandlere, at disse grupper alle vurderer, at de fire indsatsområder er prioriteret for lavt i handlingsplanen, hvilket kan tages som udtryk for, at de alle er relevante. Endelig har evalueringen ikke afsløret udækkede behov på området, som ikke kan dækkes af de fire indsatsområder.

På den baggrund anbefaler Rambøll Management, at indsatsområderne fastholdes som ramme for arbejdet med fremtidige initiativer på området.

Manglende fokus på kvinder og børn uden for krisecentre i handlingsplanen

Mens indsatsområderne overordnet vurderes at være relevante viser evalueringen dog også, at der inden for de enkelte indsatsområder er behov, som ikke er dækket. Af såvel interview med projektlederne som i spørgeskemaundersøgelsen blandt interesseorganisationerne, krisecenterledere og kommunale sagsbehandlere fremgår det, at en stor del af indsatserne mod ofrene retter sig mod kvinder og børn på krisecentre, og at der mangler tilbud til de kvinder og børn, som af forskellige årsager ikke benytter sig af eller opholder sig på et krisecenter. Særligt fremhæves det af flere interesseorganisationer og krisecenterledere, at der mangler tilbud om psykologhjælp til både voldsramte kvinder og børn uden for krisecentrene, idet disse tilbud i dag er forankret i krisecentrene.

På denne baggrund og på baggrund af handlingsplanens overordnede mål om at yde ofrene den nødvendige støtte anbefaler Rambøll Management, at disse behov tages i betragtning i forbindelse med udarbejdelsen af fremtidige initiativer på området.

Der er sket en positiv udvikling i forhold til de fire målsætninger

Samlet set peger evalueringen på, at der er en positiv udvikling i gang i forhold til alle fire målsætninger, men at der samtidig er behov for forbedring på en række punkter. For tre af de fire indsatsområder er der tale om en høj grad af målopfyldelse, jf. nedenstående tabel.

Give ofrene den nødvendige støtte	At bremse volden bl.a. med behandlingstilbud til voldsudøveren	At styrke myndighedernes tværfaglige indsats	At øge indsamling af viden om vold
<p>Flertallet af interesseorganisationer og krisecentre oplever, at voldsramte kvinder inden for de seneste år har fået øget kendskab til egne rettigheder og til mulighederne for hjælp.</p> <p>Derimod er det i mindre grad deres vurdering, at ofrene oplever mindre skam og isolation eller at ofrene møder mindre stigmatisering i det omgivende samfund.</p> <p>Der mangler tilbud til voldsramte kvinder og børn, som ikke benytter sig af krisecentrene.</p>	<p>Der er blandt interesseorganisationer og krisecenterledere enighed om, at:</p> <ul style="list-style-type: none"> - der blandt fagfolk er øget opmærksomhed på at hjælpe de voldsudøvende mænd - der er øget kendskab til mulighederne for behandling blandt voldsudøvende mænd og blandt de relevante fagfolk og myndigheder - flere voldsudøvende mænd får tilbud om behandling <p>Dog mangler der dokumentation for effekter af behandlingen.</p>	<p>Kun få interesseorganisationer og krisecentre vurderer, at de relevante fagfolk og myndigheder har den fornødne viden om vold i familien.</p> <p>Dette gælder ikke mindst ift. voldsramte kvinder med handicap og voldsramte kvinder med etnisk minoritetsbaggrund..</p> <p>Samarbejdet mellem fagfolk, der arbejder med vold i familien, er blevet bedre, men fungerer fortsat ikke optimalt.</p> <p>Ligeledes er kommunernes fokus på voldsramte kvinder ikke entydigt øget.</p>	<p>Der er udarbejdet en række undersøgelser og informationer, som især krisecentrene har fået udbytte af.</p> <p>Udbyttet blandt kommunale sagsbehandlere har ikke været nær så stort. Dette skal ses i lyset af, at sagsbehandlere arbejder med et bredere emnefelt end problematikker, der knytter sig til vold i familien.</p> <p>Et flertal af både interesseorganisationer og krisecenterledere vurderer, at vold i familien har fået større synlighed i faglige fora og i offentligheden.</p>
Høj grad af målopfyldelse	Høj grad af målopfyldelse	Mellem grad af målopfyldelse	Høj grad af målopfyldelse

Samlet set tyder evalueringen på, at den laveste grad af målopfyldelse har været i forhold til målsætningerne om at styrke myndighedernes tværfaglige indsats. Dette kan skyldes, at de initiativer, som netop havde sigte på at udbrede kendskabet til voldsproblematikker og at forankre handlingsplanen i kommunerne endnu ikke er gennemført, men gennemføres i efteråret 2008. Endvidere er det kun en mindre del af handlingsplanens ressourcer, der er afsat til disse initiativer, mens der til sammenligning er afsat en stor del af ressourcerne til behandlingstilbuddene til mændene.

På denne baggrund anbefaler Rambøll Management, at fokus på det tværfaglige samarbejde fastholdes i fremtidige initiativer, herunder den kommunale forankring af handlingsplanens initiativer. Da det er en stor og vanskelig opgave at udbrede kendskabet til og fokus på vold i familien i relevante faggrupper, anbefales det at udarbejde en samlet strategi for, hvordan dette kan gennemføres bedst muligt som en del af fremtidige initiativer, herunder hvordan andre initiativer bedst muligt kan understøtte dette.

Da der er tale om et komplekst område, er det vanskeligt at vurdere præcist, i hvilket omfang de iværksatte initiativer har bidraget til målopfyldelsen på hvert af de fire indsatsområder. Rambøll Management vurderer, at den mest direkte sammenhæng mellem resultater og indsatser i handlingsplanen er på indsatsområderne *støtte til ofrene* og *behandlingstilbud til mænd*. I forhold til indsatsområderne rettet mod fagfolk og viden og information er der mange forhold, der kan have betydning for fokus på og viden om vold i familien blandt fagfolk og bredt i offentligheden. Det er dog sandsynligt, at initiativerne under indsatsområderne har medvirket til at styrke fokus på vold i familien blandt fagfolk og i offentligheden.

De økonomiske ressourcer er tilsyneladende anvendt effektivt

Det er vanskeligt at vurdere handlingsplanens omkostningseffektivitet på baggrund af det datamateriale, det har været muligt at indsamle inden for evalueringens tidsmæssige og økonomiske rammer. En præcis analyse af handlingsplanens omkostningseffektivitet kræver præcise, tværgående effektmål samt præcise tal for de anvendte økonomiske ressourcer. Imidlertid har der ikke været opstillet effektmål eller været krav om dokumentation af effekten af det enkelte initiativ under handlingsplanen. Samtidig er der tale om en handlingsplan med meget forskelligartede initiativer – også inden for de enkelte indsatsområder. Dette betyder, at der er vanskeligt at sammenligne omkostningseffektiviteten på tværs af indsatsområder og initiativer. Det er dog vurderingen på baggrund af interview med projektlederne, at de afsatte midler er blevet anvendt effektivt.

Bred inddragelse har været positivt, men behov for at skærpe målsætningerne

Det overordnede ansvar for udarbejdelsen og den efterfølgende styring og opfølgning på handlingsplanen har været placeret i Ligestillingsafdelingen, mens ansvaret for gennemførelsen af de enkelte initiativer har været placeret i Ligestillingsafdelingen eller i de ministerier, der deltager i den tværministerielle arbejdsgruppe.

I forbindelse med udarbejdelsen af handlingsplanen har der været en bred inddragelse af interesseorganisationer med henblik på at identificere behov og målgrupper for indsatsen.

I den forbindelse anbefaler Rambøll Management for det første, at man også i fremtiden involverer de centrale aktører i den indledende identifikation og afdækning af behovene.

Det er dog Rambøll Managements vurdering, at der er behov for at skærpe målsætningerne i handlingsplanen, og vi anbefaler derfor for det andet, at dialogen med interessenterne kan danne grundlag for en proces i arbejdsgruppen, hvor der bliver opstillet specifikke, operationelle målsætninger for de forskellige indsatsområder.

Målsætningerne kan efterfølgende danne grundlag for at indhente forslag til konkrete initiativer blandt de centrale aktører på området. Tilgangen vil sikre, at man fortsat har en høj grad af involvering af interessenterne i forberedelsen af handlings-

planen, samtidig med at man vil skabe grundlag for et øget fokus på sammenhæng mellem målsætninger og initiativer og dermed muliggøre en styring efter resultaterne.

Behov for at forbedre central styring og koordinering af handlingsplanen

I administrationen af handlingsplanen er ansvaret for de enkelte initiativer som nævnt ovenfor lagt ud til det relevante fagministerium, mens Ligestillingsafdelingen har ansvaret for administrationen af den samlede handlingsplan. Evalueringen viser, at der er fare for, at denne decentralisering sker på bekostning af den centrale styring af handlingsplanen.

Rambøll Management anbefaler på denne baggrund, at der i forbindelse med fremtidige initiativer sikres en styrkelse af den centrale styring og koordinering af handlingsplanen. Dette kan blandt andet ske ved, at der udarbejdes en samlet tidsplan for implementeringen af initiativerne.

Behov for klarere målsætninger og kriterier for hvordan effekten af indsatsen kan dokumenteres

I forhold til at sikre en effektiv opfølgning på initiativerne under handlingsplanen er det Rambøll Managements vurdering, at det er en central udfordring, at der mangler klare resultat- og effektmål for de enkelte initiativer og for den samlede handlingsplan, og at dette betyder, at det er vanskeligt at vurdere, om målsætningerne nås.

I forlængelse heraf anbefaler Rambøll Management, at der i udarbejdelsen af fremtidige handlingsplaner på området arbejdes med klare målsætninger for den samlede handlingsplan og klare resultatkrav og succeskriterier for de enkelte initiativer, samt at der sker en løbende opfølgning på, hvorvidt de enkelte initiativer indfrier resultatkravene. Dette vil styrke grundlaget for både den løbende styring af handlingsplanens initiativer og for den samlede evaluering af handlingsplanen.

Anbefalingen knytter sig dermed også til resultaterne i nærværende evaluering, hvor vurderingen af handlingsplanens effekt og målopfyldelse er blevet vanskeliggjort af, at der for det første ikke er opstillet klare målsætninger for de enkelte indsatsområder (fx i forhold til hvor mange indsatsen skulle omfatte, og hvilke resultater indsatsen skulle give), og at der for det andet ikke er opstillet egentlige effektmål, der kan bruges til at dokumentere de enkelte initiativers effekt.

5. De fire indsatsområder

I dette kapitel belyses de fire indsatsområder under handleplanen, som er

- støtte til ofrene
- aktiviteter rettet mod voldsudøvere
- aktiviteter rettet mod fagfolk
- viden og information.

Indsatsområderne belyses med hensyn til initiativernes gennemførelse, målgruppe, organisering og samarbejde samt økonomi og prioritering.

5.1 Støtte til ofrene

Formål: At forbedre støtten til ofrene

Omfang: I alt 15 initiativer støttet

Gennemførelse: 12 af de 15 initiativer er gennemført. Initiativet "Netværk for voldsramte kvinder" er blevet afbrudt, mens initiativet "Fokus på vold mod kvinder med misbrug på krisecentre" og kampagnen "Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden" ikke igangsæt. Initiativet "Børn der lever med vold i familien" er blevet udskudt og indgår nu i et større satspuljeprojekt med opstart august 2008.

Interessenters vurdering: Der er størst tilfredshed med initiativerne gennemført i forhold til etniske minoritetskvinder. Initiativerne rettet mod børn og mod kvinder generelt vurderes mindre positivt. Det udarbejdede informationsmateriale er nået bedre ud til krisecentrene end til sagsbehandlerne i kommunerne.

Det første indsatsområde består af initiativer med fokus på støtte til ofrene. Ifølge handlingsplanen er formålet med indsatsområdet at forbedre støtten til de kvinder og børn, som er ofre for vold i familien, således de kan hjælpes til et liv uden vold.

Det overordnede formål med indsatsområdet er at forbedre støtten til kvinder og børn, som er ofre for vold i familien. Dette skal ske gennem (i) informationsaktiviteter, som er rettet mod at øge kendskabet til støtte og tilbud til voldsramte kvinder og børn, (ii) netværksaktiviteter, som er rettet mod at bryde det tabu og den isolations, som kvinder og børn oplever i relation til volden, (iii) etablering og udvikling af nye former for støtte og hjælp, som skal bidrage til mere kvalificerede tilbud samt (iv) viden og kompetenceudvikling, som skal skabe øget viden blandt relevante fagfolk, således de bliver i stand til at tilbyde voldsramte kvinder og børn den rette støtte og hjælp. Der er følgende initiativer under indsatsområdet:

Tabel 5.1: Oversigt over formål og gennemførelse for initiativer under indsatsområdet støtte til ofrene

Initiativ	Formål	Gennemført
1 Netværk for voldsramte kvinder	Retter sig primært mod voldsramte kvinder, der ikke benytter sig af krisecentrenes tilbud. Formålet har været at etablere et netværk af voldsramte kvinder og skabe mulighed for, at de kan møde andre kvinder i samme situation, og dermed dels understøtte at tabuet og isolationen i forhold til volden brydes, dels at kvinderne indbyrdes kan hjælpe hinanden.	Nej
2 Hotline for voldsramte kvinder	Døgnåben telefonrådgivningslinje, som både kvinder og pårørende kan ringe til anonymt. Formålet med initiativet er at rådgive kvinder om muligheder for støtte og at bryde tabuet om vold mod kvinder og ad denne vej reducere volden og dens følgevirkninger.	Ja, som planlagt
3 Akut psykologhjælp til voldsramte kvinder	Retter sig mod de kvinder på krisecentrene, der er i akut krise og har øjeblikkelig brug for psykologhjælp. Formålet med initiativet er at afhjælpe den akutte krise og choktilstand kvinderne og/eller deres børn befinder sig i, så krisen ikke udvikler sig til et decideret traume.	Ja, som planlagt
4 Juridisk rådgivning til fagfolk og voldsramte kvinder	Rettet mod fagfolk og voldsramte kvinder og skal støtte kvindernes sager ved at give mulighed for, at kvinder og sagsbehandlere på krisecentrene kan trække på fagspecifikke juridiske kompetencer inden for området.	Ja, som planlagt
5 Undersøgelse af ofres processuelle retsstilling i straffesager	Målet er at sikre, at Strafferetsudvalget gennemgår ofres processuelle retsstilling i straffesager og overveje behovet for evt. ændringer, herunder med hensyn til ofres muligheder for at følge behandlingen af straffesagen mod gerningsmanden.	Ja, som planlagt
6 Metodeudviklingsprojekt om fysisk handicappede kvinder på krisecentre	Har til formål at opkvalificere krisecentrenes tilbud til og arbejde med handicappede kvinder.	Ja, med mindre ændringer
7 Tilførsel af viden om kvinder med handicap til krisecentre, samt uddannelse af personale på krisecentrene	Har til formål at opkvalificere krisecentrenes tilbud til og arbejde med handicappede kvinder.	Ja, med mindre ændringer
8 Fokus på voldsramte kvinder med misbrugsproblemer på krisecentre	Formålet er at udvikle et tilbud til kvinder med misbrug, som i udgangspunktet ikke kan rummes i de traditionelle krisecentertilbud.	Nej

Initiativ	Formål	Gennemført	
For etniske minoritetskvinder			
9	Oplysningskampagne rettet mod etniske minoritetskvinder	Skal give etniske kvinder råd om familieretslige samt sundhedsmæssige forhold med oplysning om prævention mv.	Ja, med mindre ændringer
10	Information om rettigheder og mødet med offentlige instanser til etniske minoritetskvinder	Skal oplyse om mødet med de instanser, hvor voldsramte kvinder kan få hjælp. Initiativet har til formål at skabe tryghed for kvinderne i forhold til at henvende sig til myndighederne og er baseret på produktionen af fem mindre filmspots.	Ja, med mindre ændringer
11	Kampagne "Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden"	Kampagnen skal give (etniske) kvinder råd og viden om, hvordan de kommer ud af et voldeligt forhold.	Nej
12	Udbygning af netværk for etniske minoritetskvinder	Henvender sig direkte til kvinder, der efter et ophold på krisecenter bliver udsluset i egen bolig. Initiativet består af både besøgsvennetjeneste og netværksaktiviteter for de voldsramte kvinder og har til formål at styrke kvindernes netværk og integration i samfundet. Også kvinder med dansk baggrund bliver tilbudt at deltage i initiativet.	Ja, med mindre ændringer
For børn			
13	Børn der lever med vold i familien (delprojekt under det samlede udslusningsprojekt)	Henvender sig til ofrene og har som formål at give børn, der oplever vold i familien, en mulighed for behandling, og at forebygge at voldelig adfærd reproduceres.	Ja, med større ændringer
14	Digitalt børnenetværk	Henvender sig til børn, der er voldsramte. Det er målet, at få kontakt til nogle af de børn, som ellers er svære at nå, via et digitalt netværk.	Ja, med mindre ændringer
15	Oplysningskampagne rettet mod unge, køn og vold	Søger gennem temadage på uddannelsesinstitutioner for unge at skabe opmærksomhed omkring problemstillingen. Sigtet er, at de unge lærer at sige fra over for både partnervold og vold i familien. I forbindelse med temadagene er det endvidere muligt for deltagerne at få rådgivning omkring konkret oplevede tilfælde af vold.	Ja, med mindre ændringer

5.1.1 Initiativernes gennemførelse

En del af initiativerne er fortsættelser af initiativer fra den forrige handlingsplan. Det gælder *Hotline for voldsramte kvinder*, som er fortsat som planlagt under nærværende handlingsplan, som primært handlede om genoptryk og distribution af materiale, der blev udarbejdet i forbindelse med den forrige handleplan. Initiativet *Netværk for voldsramte kvinder* er ligeledes en fortsættelse af aktiviteter, der var iværksat under den tidligere handlingsplan. Initiativet er dog blevet afbrudt under denne handlingsplan på grund af uenighed om initiativets formål og anvendelsen af bevillingen.

Herudover er alle initiativer til støtte til ofrene iværksat med undtagelse af initiativet *Fokus på kvinder med misbrug på krisecentre*. Initiativet *Børn der lever med vold i*

familien er blevet udskudt og indgår nu som en del af et større satspuljeinitiativ, hvor der dels er fokus på sammenhængende støtte og behandling, dels er fokus på tidlig opsporing og behandling. Det samlede satspuljeinitiativ iværksættes i august 2008.

Målgruppe

Projektlederne for initiativerne under indsatsområdet giver udtryk for en vis optimisme, når de bliver bedt om at vurdere, om det er lykkedes at nå målgruppen gennem initiativerne. Det er dog også et generelt billede, at manglende viden om målgruppens størrelse betyder, at det er vanskeligt at vurdere, hvorvidt initiativerne reelt har nået de kvinder og børn, som de har haft til hensigt – hvilket også påpeges af flere af initiativerne. Det gælder både oplysnings- og kampagneaktiviteter og initiativer rettet mere direkte mod voldsramte kvinder og børn.

Initiativer som *Netværk for voldsramte kvinder* og *Hotline for voldsramte kvinder* har potentiale til at nå kvinder, der ikke normalt henvender sig i krisecentrene. *Netværket* er dog blevet afbrudt som initiativ under handlingsplanen på grund af uenigheder om initiativets gennemførelse. I forhold til *Hotlinen* er der grundet kravet om anonymitet ikke afdækket præcise karakteristika af de kvinder, der benytter sig af tilbuddet.

I initiativer, der retter sig mod kvinder på krisecentre, er det ofte krisecentrene, der vurderer, om kvinderne kan profitere af tilbuddet i projektet. Det gælder fx *Akut psykologhjælp til voldsramte kvinder*, hvor det er medarbejderne, der vurderer kvindernes behov og visiterer til tilbuddet. *Udbygning af netværk* tilbydes de kvinder, der fraflytter et krisecenter i de geografiske områder, som er dækket af netværket. På flere krisecentre præsenteres kvinderne for tilbuddet på baggrund af personalets vurdering af, om kvinden kan profitere af tilbuddene eller evt. er for behandlingskrævende til tilbuddet. Initiativet vurderes af både projektledere og samarbejdspartnere at nå bredt ud, om end projektlederen giver udtryk for, at kvinder med de mest massive problemer ofte takker nej til tilbuddet af frygt for, at det vil medføre indberetninger til de sociale myndigheder vedr. deres børn. Grundet højere interesse blandt frivillige end forventet, har projektet, der i handlingsplanen er anført som et tilbud til kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, kunne udvide deres målgruppe til også at omfatte kvinder med dansk baggrund.

Det er vanskeligt ud fra det eksisterende vidensgrundlag at vurdere, om de kampagner og oplysningsaktiviteter, der er blevet gennemført, har slået igennem hos målgruppen. Initiativerne har oplevet efterspørgsel på det producerede materiale, hvilket indikerer en interesse blandt målgrupperne, men der er ikke gennemført egentlige målinger af kendskabet til og brugen af materialet i målgruppen. For initiativerne rettet mod kvinder med etnisk minoritetsbaggrund vurderer projektlederne, at der har været en god og konstruktiv kontakt i det omfang, at man direkte har opsøgt målgruppen på fx sprogskoler og i forbindelse med beboerrådgivning.

Organisering og samarbejde

LOKK har stået som udfører af seks af initiativerne, der er rettet mod støtte til ofre, idet størstedelen af disse initiativer er gennemført med henblik på at opkvalificere krisecentrenes arbejde med de voldsramte kvinder. Kampagner og generelle oplysningsaktiviteter er gennemført af Ligestillingsafdelingen eller Servicestyrelsen (tidligere VFC Socialt Udsatte). Det er vurderingen blandt projektlederne og samarbejdspartnerne, at samlingen af initiativerne hos et begrænset antal aktører har betydet, at der har været mulighed for at koordinere og udveksle erfaringer på tværs af initiativerne, hvilket ifølge projektlederne har været hensigtsmæssigt i forhold til det samlede udbytte.

I forbindelse med planlægningen og gennemførelsen af flere af initiativerne har der været nedsat arbejdsgrupper med repræsentanter fra relevante interessenter, fx krisecentre, kommunale samarbejdspartner, politi, statsamt/forvaltning m.fl. Projektlederne vurderer generelt, at samarbejdet har været frugtbar, og at der har været interesse for at forbedre indsatsen på området hos de inviterede parter. Den egentlige brugergruppe – de voldsramte kvinder – har kun i meget begrænset omfang været involveret i udførelsen af initiativerne.

De parter, der har været involveret i aktiviteterne for handicappede kvinder på krisecentre, har tilkendegivet, at der i udgangspunktet har været en vis skepsis over for mulighederne for at yde et kvalificeret tilbud til denne målgruppe. Blandt medarbejdere og frivillige har der således været udtrykt en bekymring for, at arbejdet med denne målgruppe vil få karakter af handicaphjælp, hvilket strider mod principper om, at kvinderne på krisecentrene skal være selvhjulpne i relation til hverdagsaktiviteter. De konkrete erfaringer har dog vist, at det er lykkedes at fastholde konsekvenserne af volden som omdrejningspunkt for indsatsen for kvinderne.

Netværk for voldsramte kvinder – både etniske og danske – har været omdrejningspunktet for to af initiativerne, om end med store indbyrdes forskelle i både organisering og projektførelse. *Udbygning af netværk for etniske minoritetskvinder* er baseret på frivillige, der bl.a. fungerer som besøgsvenner for voldsramte kvinder efter udslusning fra et krisecenter eller efter henvisning fra et socialcenter. Initiativet er organiseret i regi af Røde Kors og kan således trække på organisationens erfaringer og ressourcer i forhold til opbygningen af denne type af tilbud. Foreningen bag *Netværket for voldsramte kvinder* er blevet stiftet i projektperioden og har dermed både skulle tage stilling til, hvordan man ville etablere sig som et tilbud til voldsramte kvinder og skulle håndtere processen omkring opbygningen af en frivillig organisation. Som en del af bevillingen til initiativet har der været afsat midler til sekretariatsbistand, som af hensyn til etableringen af et fagligt miljø for projektmedarbejderen har været organisatorisk forankret i LOKK. Initiativet har ifølge projektledere, frivillige og arbejdsgruppen været præget af dårlig kommunikation samt konflikter og uoverensstemmelser i opfattelsen af projektets formål, sekretariatets rolle, anvendelsen af de bevilligede midler m.m., hvilket førte til afbrydelse af samarbejdet om initiativet.

Erfaringerne med de netværksbaserede aktiviteter *Udbygning af netværk for etniske minoritetskvinde* og *Netværk for voldsramte kvinder* har vist, at det ved tilrettelæggelsen og gennemførelsen af denne typer af aktiviteter er nødvendigt at udvise hensyn til, at der er tale om en gruppe, der er meget sårbar, og som skal håndtere udfordringer på en lang række områder. Erfaringer viser dog også, at krisecentrene har taget godt i mod *Udbygning af netværk for etniske minoritetskvinde*, og at der henvises mange kvinder til tilbuddet.

Økonomi og prioritering

Alle initiativer inden for indsatsområdet har modtaget det ansøgte beløb. Projektlederne har i interviewene generelt tilkendegivet, at der har været en fornuftig sammenhæng mellem de midler, der har været afsat til initiativet og de aktiviteter, der er planlagt og gennemført. På oplysnings- og kampagneaktiviteterne er det dog blevet oplyst, at der med fordel kunne have været sat yderligere midler af til mere målrettet formidling, som kunne skabe mere direkte kontakt til målgruppen samt genoptrykning af materiale.

Det er vurderingen, at der kun i et vist omfang er sket en forankring af initiativerne, der kan sikre en videreførelse af aktiviteterne efter projektperiodens udløb. Der er på nuværende tidspunkt ikke nogen afklaring af en evt. videreførelse af initiativer som *Hotline for voldsramte kvinder*, *Akut psykologhjælp* og *Juridisk rådgivning til fagfolk og voldsramte kvinder*. Der er hos projektlederen et ønske om at videreføre initiativerne, eller – for initiativet vedr. akut psykologhjælp – om at initiativet erstattes af et retskrav på hjælpen.

På nogle initiativer er det lykkedes at fortsætte med midler fra andre puljer eller ved videreførelse i regi af udføreren. Fx har de lokale Røde Kors-afdelingerne efterfølgende overtaget det økonomiske ansvar for de respektive lokale netværk i initiativet *Udbygning af netværk for etniske minoritetskvinde*. Ligeledes er *Netværk for voldsramte kvinder* fortsat efter bevillingens ophør ved hjælp af sponsormidler. Andre initiativer – fx metodeudviklingsprojektet om handicappede kvinder på krisecentre – har en afsluttende formidlingsindsats, der skal sikre udbredelse af den opnåede viden som en del af de planlagte aktiviteter. Initiativet er endnu ikke afsluttet, hvorfor virkningerne af dette ikke kan vurderes.

5.1.2 Interessenternes vurdering af indsatsområdet

Krisecentrene og interesseorganisationerne er i spørgeskemaundersøgelsen¹¹ blevet spurgt om, hvor tilfredse de har været med den praktiske gennemførelse af handlingsplanens initiativer, jf. tabel 5.3. Blandt krisecentrene er tilfredsheden størst i forhold til de initiativer, der er rettet mod kvinder med anden etnisk baggrund. Her er godt 73 % af de adspurgte tilfredse eller meget tilfredse. I forhold til initiativerne til støtte til børn og unge er krisecentrenes vurdering noget mere forbeholden, idet

---

¹¹ I forbindelse med evalueringen er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt ledere af kvindekrisecentre samt blandt interesseorganisationer. Der henvises til bilagsmaterialet for en nærmere beskrivelse af undersøgelsens gennemførelse, herunder en liste over de deltagende interesseorganisationer.

det kun er 58 %, der er tilfredse eller meget tilfredse. Årsagen til dette kan formentlig findes i, at det største initiativ rettet mod denne målgruppe, *Børn der lever med vold i familien*, som nævnt tidligere først starter op i august 2008, og at der derfor endnu ikke kan ses resultater af dette initiativ.

Tabel 5.2: Krisecenterledere: Hvor tilfreds eller utilfreds er du med den praktiske gennemførelse af handlingsplanens aktiviteter

	Meget utilfreds	Utilfreds	Hverken eller	Tilfreds	Meget tilfreds	Ved ikke	Ikke relevant
Aktiviteter rettet mod voldsramte kvinder?	0%	23%	27%	35%	4%	8%	4%
Aktiviteter rettet mod voldsramte kvinder med anden etnisk baggrund?	0%	8%	19%	54%	8%	8%	4%
Aktiviteter rettet mod børn og unge, som er ofre for eller vidner til vold i familien?	4%	31%	23%	35%	0%	4%	4%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Svarene blandt interesseorganisationerne bærer præg af, at en betydelig del har svaret 'ved ikke' eller 'ikke relevant', hvilket er udtryk for at denne gruppe har haft vanskeligt ved at vurdere initiativernes gennemførelse. Blandt denne gruppe er tilfredsheden dog også lavest med aktiviteter rettet mod voldsramte børn og unge.

Tabel 5.3: Interesseorganisationer: Hvor tilfreds eller utilfreds er du med den praktiske gennemførelse af handlingsplanens aktiviteter

	Meget utilfreds	Utilfreds	Hverken eller	Tilfreds	Meget tilfreds	Ved ikke	Ikke relevant	Total
Aktiviteter rettet mod voldsramte kvinder?	0%	6%	13%	44%	13%	19%	6%	16
Aktiviteter rettet mod voldsramte kvinder med anden etnisk baggrund?	0%	6%	13%	38%	6%	19%	19%	16
Aktiviteter rettet mod børn og unge, som er ofre for eller vidner til vold i familien?	6%	6%	25%	19%	6%	31%	6%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt kommunale sagsbehandlere¹², som har været involveret i sager med vold i familien inden for det seneste år, viser, at henholdsvis 65 % og 48 % af sagsbehandlerne ikke kender initiativerne Netværk for voldsramte kvinder og Hotline for voldsramte kvinder.

¹² I forbindelse med evalueringen er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt kommunale sagsbehandlere, der har været involveret i sager med vold i familien inden for det seneste år. Der henvises til bilagsmaterialet for en nærmere beskrivelse af undersøgelsens gennemførelse.

Endvidere er det bemærkelsesværdigt, at 18 % af de kommunale sagsbehandlere, har kendskab til materiale *Information om rettigheder og mødet med offentlige instanser*, mens informationsfolderen fra *Stop volden mod kvinder – bryd tavsheden* blandt sagsbehandlerne er kendt af ca. 60 %. Forskellen skal ses i lyset af, at der er tale om en genoptrykning af materialet udviklet under initiativet *Stop volden mod kvinder – bryd tavsheden* under den tidligere handlingsplan, og der således er tale om et ældre materiale. Til sammenligning består materialet *Information om rettigheder og mødet med offentlige instanser* af en række kortfilm, som er vanskeligere at distribuere til en bred kreds af mennesker.

Tabel 5.4: Sagsbehandlere: Har du kendskab til følgende aktiviteter under Handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008?

	Ja	Nej	Total
Netværk for voldsramte kvinder	35%	65%	127
Hotline for voldsramte kvinder (Hotline "Stop vold mod kvinder")	52%	48%	127
Juridisk rådgivning til voldsramte kvinder – i regi af Ligestillingsafdelingen	22%	78%	127
Netværk for etniske minoritetskvinder – i regi af Røde Kors	35%	65%	127
Digitalt børnenetværk – Børne-Linket i regi af Børns Vilkår	21%	80%	127
Informationsfilmene "Hvor kan jeg gå hen?" rettet mod etniske minoritetskvinder om rettigheder og mødet med offentlige instanser	18%	82%	127
Den gule informationsfolder "Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden"	61%	39%	127

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt sagsbehandlere.

Undersøgelsen viser samtidig, at kendskab til et tilbud ikke nødvendigvis fører til, at sagsbehandlerne henviser til dette. Ifølge spørgeskemaundersøgelsen har sagsbehandlerne oftest henvist til juridisk rådgivning for voldsramte kvinder samt netværket for hhv. voldsramte kvinder og etniske minoritetskvinder.

Tabel 5.5: Sagsbehandlere: Hvor ofte har du henvist til følgende i sager, hvor der er begået vold mod kvinder eller børn i familien?

	Aldrig	Sjældent	At og til	Ofte	Meget ofte	Ved ikke	Total
Netværk for voldsramte kvinder	64%	11%	11%	11%	0%	2%	45
Hotline for voldsramte kvinder (Hotline "Stop vold mod kvinder")	62%	21%	6%	9%	0%	2%	66
Juridisk rådgivning til voldsramte kvinder – i regi af Ligestillingsafdelingen	54%	21%	11%	14%	0%	0%	28
Netværk for etniske minoritetskvinder – i regi af Røde Kors	64%	9%	13%	9%	2%	2%	45
Digitalt børnenetværk	81%	8%	12%	0%	0%	0%	26
Informationsfilmene "Hvor kan jeg gå hen?" rettet mod etniske minoritetskvinder om rettigheder og mødet med offentlige instanser	57%	13%	17%	4%	9%	0%	23
Den gule informationsfolder "Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden"	56%	26%	9%	5%	4%	0%	77

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt sagsbehandlere.

Krisecentrene har benyttet sig af en række af de tilbud, der har været rettet mod dem, med henblik på at opkvalificere arbejdet med kvinderne. Således har 73 % af de adspurgte krisecentre benyttet sig af *juridisk rådgivning til fagfolk og voldsramte kvinder*, mens 27 % der har deltaget i fælles aktiviteter vedrørende vold mod kvinder med fysisk handicap. Den noget begrænsede deltagelse afspejler, at det blot er syv krisecentre, der har været direkte involveret i initiativet.

Tabel 5.6: Krisecenterledere: Har I på krisecenteret deltaget i/benyttet jer af følgende aktiviteter?

	Ja	Nej	Total
Juridisk rådgivning til fagfolk og voldsramte kvinder – udbudt af LOKK	73%	27%	26
Konference/temadag om vold mod kvinder med fysisk handicap – udbudt af LOKK	27%	73%	26
Konference/temadag om vold mod etniske minoritetskvinder – udbudt af LOKK	69%	31%	26

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Selvom det ikke er alle krisecentre, der har deltaget i projektet om voldsramte kvinder med fysisk handicap, er der til gengæld 62 % af krisecentrene som har anvendt informationsmateriale fra projektet i form af nyhedsbreve eller andet informationsmateriale i nogen grad eller mere. Undersøgelsen viser endvidere, at 85 % af krisecentrene har benyttet metodehæftet om etniske minoritetskvinder på krisecenter i nogen grad eller mere, ligesom den faglige værktøjskasse udviklet under initiativet

”Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden” er benyttet i vid udstrækning af krise-centrene.

Tabel 5.7: Krisecenterledere: I hvilket omfang har I på krisecenteret benyttet følgende informationskilder og rapporter?

	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke	Total
Nyhedsbreve eller andet informationsmateriale om vold mod kvinder med fysisk handicap – udarbejdet af LOKK	19%	19%	27%	23%	12%	0%	26
Nyhedsbreve eller andet informationsmateriale om vold mod etniske minoritetskvinder – udarbejdet af LOKK	12%	4%	27%	39%	19%	0%	26
Vold i familien og handicap – hvem gør noget – og hvad? Udgivet af Servicestyrelsen	27%	23%	27%	12%	8%	4%	26
Etniske minoritetskvinder på krisecenter – et metodehæfte – udgivet af LOKK og VFC Socialt Udsatte	12%	4%	23%	39%	23%	0%	26
Man skal bare sige det. Etniske minoritetsbørns fortællinger fra kvindekrisecentre – udgivet af LOKK og VFC Socialt Udsatte	8%	12%	23%	35%	19%	4%	26
Faglig værktøjskasse: Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden	0%	8%	15%	35%	39%	4%	26

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

5.2 Aktiviteter rettet mod voldsudøvere

Formål: Aktiviteter rettet mod voldsudøvere

Omfang: 8 initiativer

Gennemførelse: Syv af de otte initiativer er gennemført. Initiativet ”Behandling som vilkår for en betinget dom” er blevet udskudt.

Interessenters vurdering: Interessenterne vurderer, at der er øget kendskab til behandlingstilbuddene blandt fagfolk.

Det andet indsatsområde i handlingsplanen er initiativer rettet mod voldsudøvere. Ifølge handlingsplanen er baggrunden for dette initiativ et ønske om at bryde volds-spiralen ved at fokusere på den voldsudøvende part, som har ansvaret for voldsud-øvelsen.

5.2.1 Målsætninger og initiativer

Initiativerne under dette indsatsområde er rettet mod at bryde volden gennem (i) informationsaktiviteter, der skal bryde tabuet og sikre kendskab til støtte og tilbud, (ii) etablering og udvikling af forskellige behandlingstilbud, som skal forebygge gentagen vold og (iii) viden og kompetenceudvikling, som skal sikre øget viden blandt fagfolk og dermed en mere kvalificeret brug af tilbud. Indsatsområdet omfatter både aktiviteter rettet direkte mod voldsudøveren og aktiviteter rettet mod fagfolk og andre med relation til voldsudøverne. De konkrete initiativer er følgende:

Table 5.8: Oversigt over formål og gennemførelse for initiativer rettet mod voldsudøveren

	Initiativ	Formål	Gennemført
1	Behandling af den voldsudøvende mand	At få bryde mændenes voldelige adfærd og derigennem reducere volden.	Ja, som planlagt
2	Behandling af den kvindelige partner	At bryde den voldelige adfærd i relationen mellem den voldsudøvende mand og den kvindelige partner, bl.a. ved at hjælpe kvinderne til bedre at kunne løse konflikterne på en hensigtsmæssig.	Ja, som planlagt
3	Formidling til fagfolk	At bryde tabuet i relation til vold mod kvinder og at klæde relevante fagfolk på til at håndtere sager med voldsramte familier. Ligeledes er det et formål at udbrede kendskabet til Dialog mod Volds tilbud.	Ja, som planlagt
4	Forskning i målgruppen	At undersøge effekterne af Dialog mod Volds behandlingstilbud med henblik på at kunne udvikle tilbuddene. Der er tale om et integreret forskningsdesign, således at de anvendte måleredskaber samtidig indgår i tilrettelæggelsen af behandlingstilbudet for den enkelte.	Ja, som planlagt
5	Behandling under afsoning	At følge med i behovet for at tilpasse de eksisterende tilbud til voldsudøvere, der gives til mænd under afsoning.	Ja, som planlagt
6	Behandling som vilkår for en betinget dom	At afdække mulighederne for at kunne slippe for straf ved at få folk i behandling og samtidig motivere til behandling ved at gøre det til en betingelse, at man indgår i et behandlingsforløb.	Nej
7	Opfølgning på lov om bortvisning og beføjelse til at meddele tilhold mv.	At belyse, om der er behov for yderligere lovgivningsmæssige tiltag.	Ja, som planlagt
8	Kampagne "Mænd siger nej til vold mod kvinder"	At få mænd til at tage stilling til vold mod kvinder og ad den vej skubbe på en adfærdsændring blandt voldsudøvende mænd.	Ja, som planlagt

5.2.2 **Initiativernes gennemførelse**

Af syv af de otte initiativer under indsatsområdet er gennemført som planlagt, mens ét initiativ ikke er gennemført.

De seks initiativer, der er gennemført som planlagt, er Dialog mod Volds fire initiativer, initiativet om behandling under afsoning samt kampagnen "Mænd siger nej til kvinder". Dette skal ses i lyset af, at fem af de seks initiativer er videreført fra den forrige handlingsplan, og at de opstartsvanskeligheder, der kan være i forbindelse med etableringen af nye initiativer således er overvundet, og der er høstet erfaringer med, hvordan indsatsen gennemføres bedst muligt.

Konkret er *behandlingstilbuddet til voldsudøvere* i regi af Dialog mod Vold løbende blevet udviklet. Projektlederen oplyser i forlængelse heraf, at der er sket en stor udvikling i behandlingsprogrammet baseret på de hidtidige erfaringer. Blandt andet er behandlingstilbuddene blevet mere målrettet mod individuelle behov, og der er sket en række generelle forbedringer af tilbuddene, herunder udvikling af redskaber til screening og effektmåling af indsatsen. Ligeledes er behandlingstilbuddet blevet udvidet til også at omfatte behandlingstilbud på kontorer placeret i Århus og Odense. I perioden medio 2003 frem til sommeren 2008, hvor nærværende evaluering er gennemført, har 495 mænd startet i behandling hos Dialog mod Vold. Behandlingsprogrammets frafaldsprocent, dvs. mænd der ikke fuldfører behandlingen, er på 30%. I forbindelse med en seneste opgørelse af frafaldsprocenten i 2006 blev denne opgjort til 50 %¹³. Senere erfaringer har dog vist, at en del af de frafaldne vender tilbage til behandling, hvilket resulterer i en højere gennemførelsesprocent.

Behandlingsprogrammet omfatter ligeledes et tilbud til den voldsudøvers mands kvindelige partner. Tilbuddet til den kvindelige partner gives, fordi kvinden som part i den voldelige relation kan værdvirke til at reducere konflikterne i forholdet og dermed risikoen for, at der udøves vold. Projektet har oplyst, at det er 65 % af de kvindelige partnere, der vælger at deltage i behandlingstilbuddet.

Til behandlingstilbuddet er knyttet et forskningsprogram, som ifølge projektlederen har bidraget til udviklingen af behandlingstilbuddet gennem systematisk erfaringsopsamlinger. Der er dog endnu ikke udarbejdet publikationer fra forskningsprogrammet, der systematisk dokumenterer effekterne af behandlingen. I forbindelse med nærværende evaluering har Dialog mod Vold opgjort andelen af mænd, der ikke begår vold inden for behandlingsperioden til 90 %. Opgørelsen er baseret på samtaler med manden og den kvindelige partner. Der er ikke opgjort effekter af behandlingen, som rækker udover behandlingsperioden.

Initiativerne *Opfølgningen på bortvisningsloven* og kampagnen *Mænd siger nej til vold mod kvinder* er ligeledes gennemført som planlagt. Opfølgningen på bortvisningsloven viste, at loven ikke var benyttet i særlig vid udstrækning, hverken samlet set eller set i forhold til antallet af potentielle sager. Dette har betydet, at der er øget

---

¹³ Per I. Hensen. "Vold i Familien i Danmark. Beskrivelse af voldelige mænd, som har deltaget i det danske behandlingsprogram 'Dialog mod Vold'" (2007).

fokus på loven, hvor Rigsadvokaten i en meddelelse til landets politikredse og anklagemyndighed har indskærpet, at man skal være opmærksom på mulighederne for at benytte loven. Ligeledes har man styrket informationen i relevante vejledninger for politiet.

Gennemførelsen af kampagnen *Mænd siger nej til vold mod kvinder* er ifølge projektlederen hos Ligestillingsafdelingen gennemført som planlagt i samarbejde med et reklamebureau.

Endelig er initiativet om *Behandling under afsoning* gennemført som planlagt, idet Kriminalforsorgen løbende har fulgt med i behovet for behandling under afsoning.

Initiativet om muligheden for at modtage *Behandling som vilkår for en betinget dom* behandles fortsat i Justitsministeriet. Den fortsatte behandling skyldes, at behandling som vilkår for en betinget dom træder i stedet for en ubetinget dom, og at der derfor skal forelægge dokumentation for effekten af behandlingen. Justitsministeriets Forskningsenhed har udarbejdet en rapport, som samler op på den eksisterende dokumentation for effekten af behandlingsprogrammer rettet mod voldelige partnere. Rapporten viser, at der ikke er solid dokumentation for en positiv effekt af behandlingsprogrammerne, om end dokumentationen heller ikke kan afvise en minimal, positiv effekt af programmerne¹⁴. Initiativet afventer nu en undersøgelse fra Rigsadvokaten om strafniveauet i sager om vold i familien med henblik på at afklare, om der er andre forhold i sagerne, som kan understøtte en mildere straf, eller om der i stedet er behov for at igangsætte andre initiativer på området.

Målgruppen

Målgruppen for Dialog mod Volds behandlingstilbud er voldsudøvende mænd. Kontakten til målgruppen foregår primært ved, at mændene selv henvender sig, fordi de har interesse i at modtage behandling. Kontakten kan endvidere etableres ved, at politi, kommunale myndigheder eller andre samarbejdspartnere opfordrer den voldsudøvende mand til at henvende sig eller ved, at de indhenter samtykke til, at Dialog mod Vold kan kontakte personen. Det er projektlederens oplevelse, at stadig flere fagfolk bliver opmærksomme på muligheden for behandling, men at kontakten til behandlingstilbuddene primært foregår ved, at voldsudøveren selv henvender sig.

Det øgede fokus på muligheden for at komme i behandling kommer også til udtryk ved, at der ifølge Dialog mod Vold er et stigende antal henvendelser om at komme i behandling. Projektet oplyser således, at der de første 3 år af projektet fra 2002-2005 var 320 henvendelser om at komme i behandling. Antallet af henvendelser er ifølge projektet siden steget med ca. 20 % om året.

I handlingsplanen er vold i familier med etnisk minoritetsbaggrund et særligt fokuspunkt, men ifølge projektlederen og medarbejdere har behandlingstilbuddet kun i ringe grad kontakt til voldsudøvere med minoritetsbaggrund. Ifølge Dialog mod Volds

---

¹⁴ Clausen, S. (2007): *"Behandlingsprogrammer for voldelige mænd. Redegørelse for internationale erfaringer"*, Justitsministeriets Forskningsenhed

egne opgørelser er der dog over de seneste år sket en positiv udvikling i andelen af mænd med anden etnisk baggrund end dansk blandt mændene under behandling. Således var der i perioden 2002 til 2005 15 % af de behandlede mænd, som havde anden etnisk baggrund end dansk¹⁵. Dette tal er siden steget, således at det nu er ca. 23%¹⁶.

Projektlederen og medarbejdere på projektet vurderer, at kontakten til denne målgruppe bl.a. er påvirket af, at der i nogle indvandremiljøer er et andet syn på forholdet mellem mand og kvinde, og at dette i sig selv er en barriere i forhold til, at mændene opsøger tilbuddet. Samtidig er det oplevelsen blandt medarbejderne, at fagfolk i eksempelvis kommunerne mangler redskaber til, hvordan man kan motivere denne gruppe af mænd til at opsøge behandling. Dertil kommer, at behandlingstilbuddet ikke lader sig gennemføre med brug af tolk, og at der derfor kan være en sproglig barriere for gennemførelsen af behandlingsprogrammet blandt voldsudøvere med minoritetsbaggrund.

Et selvstændigt mål med Dialog mod Volds aktiviteter har været at højne kendskabsgraden blandt og samarbejdet med andre relevante professionelle, såsom politiet, kommunerne, krisecentrene, Mødrehjælpen, Kriminalforsorgen, skadestuerne og praktiserende læger. Projektlederen hos Dialog mod Vold oplever, at der blandt samarbejdspartnerne er stigende interesse og bevidsthed om behandlingstilbuddene. Dette kommer også til udtryk ved, at de temadage, som er afholdt i regi af handlingsplanen, har været fyldt op, og at der har været deltagere, man måtte afvise. Der er samlet set afholdt 10 temadage med deltagelse af i alt 840 deltagere.

I forhold til kampagnen "Mænd siger nej til vold mod kvinder" har målgruppen været mænd generelt. Tankegangen har været, at man ved at skabe en generel holdningsændring kan ændre holdning og adfærd blandt voldsudøvende mænd. Samtidig har der været fokus på at nå mænd med etnisk minoritetsbaggrund. Aktiviteterne har omfattet annoncer, tv-spots, busbannere og oprettelse af en hjemmeside med brug af rollemodeller, bl.a. med forskellig etnisk baggrund. Overordnet set vurderer projektlederen i Ligestillingsafdelingen, at aktiviteterne har været velvalgte i forhold til at nå målgruppen, om end det vurderes at der er brugt for mange ressourcer på busbannere. Kampagnen har gjort brug af en meget direkte kommunikationsform med billeder af voldsofre med markante tegn på, at der er udøvet vold. Kommunikationsformen vurderes af projektlederen at have gjort stort indtryk på målgruppen, hvilket understøttes af resultater fra fokusgrupper i forbindelse med udarbejdelse af kampagnen.

---

¹⁵ Hensen, P.I (2007): *"Vold i Familien i Danmark. Beskrivelse af voldelige mænd, som har deltaget i det danske behandlingsprogram 'Dialog mod Vold'".*

¹⁶ Tallene er oplyst til evaluator af Dialog mod Vold i forbindelse med nærværende evaluering. Tallene stammer fra Dialog mod Volds egne statistikker, som føres i forbindelse med forskningsprogrammet tilknyttet behandlingstilbuddet. Tallene indgår endnu ikke i nogen af forskningsprogrammets egne publikationer.

Efter kampagnens gennemførelse er der gennemført en måling af målgruppens kendskab til og erindring om kampagnen blandt 401 mænd i alderen 20-50 år. Resultatet af dette blev, at 47 % kunne huske kampagnen. I forbindelse med den forrige handlingsplan blev der gennemført en kampagne med fokus på kvindehandel ("Stop kvindehandel"). I den forbindelse blev der ligeledes gennemført en måling af målgruppens kendskab til og erindring af kampagnen, og her var der til sammenligning 73 %, der kunne huske kampagnen¹⁷.

I post-testen af kampagnen "Mænd siger nej til vold mod kvinder" er det ikke belyst, om erindringsgraden blandt mænd med etnisk minoritetsbaggrund adskiller sig fra dette, på trods af at denne gruppe havde et særligt fokus i kampagnen.

Organisering og samarbejde

Et særligt fokusområde for behandlingstilbuddene under Dialog mod Vold har været at sikre forankring i kommunerne og blandt andre relevante fagfolk. I handlingsplanen er der således et særskilt initiativ med fokus på formidling til fagfolk, og der har derfor været afholdt en række temadage for fagfolk, hvor fokus har været på, hvordan man håndterer vold i familien. Samtidig har det været et selvstændigt formål med temadagene at øge kendskabet til Dialog mod Vold. Ud over temadagene har Dialog mod Vold oprettet et såkaldt akutteam, som agerer opsøgende i forhold til samarbejdspartnere.

Både projektlederen og samarbejdspartnere har oplevet, at der ved handlingsplanens start var relativt ringe viden blandt samarbejdspartnere om muligheden for at komme i behandling. Samtidig er det dog også oplevelsen, at samarbejdet med andre fagfolk vurderes at være blevet forbedret i løbet af den tid, handlingsplanen har eksisteret, og dette har virket fremmende for initiativerne omkring behandling af voldsudøvere. Som følge af det forbedrede samarbejde oplever Dialog mod Vold et stigende antal henvisninger fra særligt politiet, Mødrehjælpen og kommunerne, mens samarbejdet med krisecentre hidtil primært har været i form af erfaringsudveksling. Ifølge projektlederen er en af forklaringerne på særligt kommunernes interesse for tilbuddet, at der ikke skal ske en kommunal medfinansiering af de borgere, der henvises til tilbuddet.

Endvidere vurderes det at være en styrke ved behandlingstilbuddet, at det er tæt knyttet til et forskningsprojekt til behandlingstilbuddet. Projektlederen har ansvaret for at sikre sammenhæng mellem behandlingstilbuddet og forskningsprojektet, således at forskningsprogrammet dels kan medvirke til at tilrettelægge behandlingen for den enkelte, dels kan danne udgangspunkt for justeringer af behandlingstilbuddet gennem effektmåling af indsatsen.

Kampagnen "Mænd siger nej til vold mod kvinder" er gennemført i samarbejde mellem en projektleder i Ligestillingsafdelingen og et reklamebureau. Samarbejdet opleves af projektlederen som meget velfungerende.

---

¹⁷ Post-test foretaget af Insight Research, 2007.

Økonomi og prioritering

Initiativerne *Behandling under afsoning* samt *Opfølgningen på bortvisningsloven* er finansieret af budgetterne hos hhv. Kriminalforsorgen og Justitsministeriet og har således ikke modtaget midler under handlingsplanen. For initiativet *Behandling som vilkår for en betinget dom* var der afsat 3,6 mio. kr., som er blevet overflyttet til at udbygge behandlingstilbud for projektet om *Behandling under afsoning*, da man i Justitsministeriet afventer nærmere afklaring af fortsat udvikling af behandling som vilkår for betinget dom.

For de øvrige initiativer gør sig gældende, at de afsatte midler har kunnet anvendes inden for initiativet. I *Dialog mod Volds* behandlingstilbud er man ved at nå grænsen for, hvor mange man kan behandle inden for de eksisterende økonomiske rammer, uden at skulle oprette ventelister. Tilsvarende har der været så stor søgning på de iværksatte temadage, at man har været nødsaget til at afvise deltagere. Dette indikerer, at midlerne er blevet anvendt effektivt.

I forhold til kampagnen "Mænd siger nej til vold mod kvinder" viser post-testen, at man har opnået gode resultater i forhold til budgettet. Konklusionen på post-testen er således, at *"Dette års kampagne har overordnet set skabt mindre opmærksomhed end sidst. Tager man højde for det mindre budget, ligger den effektive reklamerindring for "Nej tak til vold mod kvinder" kun marginalt lavere end "Stop kvindehandel", hvilket primært skyldes en større tv-kampagne. Generelt har begge kampagner en høj erindring i forhold til budgettet. Vores erfaring er, at holdningskampagner er bedre til at opnå en høj erindring frem for mere traditionelle kampagner, som typisk for samme budget vil ligge i et niveau omkring 30 %"*¹⁸. Samlet set tegner sig således et billede af, at de afsatte midler til initiativer rettet mod voldsudøvere er blevet anvendt på en omkostningseffektiv måde.

5.2.3 Interessenternes vurdering af indsatsområdet

Interesseorganisationerne på området og krisecenterlederne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at give en samlet vurdering af den praktiske gennemførelse af handlingsplanens aktiviteter rettet mod voldsudøvere. Tabellerne nedenfor viser, at spørgsmålet er vanskeligt at vurdere for knap halvdelen af interessenterne (44 %) og for 23 % af krisecenterlederne. Blandt både interesseorganisationerne (19 %) og krisecentrene (15 %) er der ca. en femtedel, der udtrykker tilfredshed med aktiviteterne gennemførelse, mens hver fjerde (hhv. 25 % og 23 %) udtrykker utilfredshed.

---

¹⁸ Post-test foretaget af Insight Research, 2007.

Tabel 5.9: Interesseorganisationer: Hvor tilfreds eller utilfreds er du med den praktiske gennemførelse af handlingsplanens aktiviteter

	Meget utilfreds	Utilfreds	Hverken eller Tilfreds	Tilfreds	Meget tilfreds	Ved ikke	Ikke relevant	Total
Aktiviteter rettet mod voldsudøvere?	6%	19%	13%	19%	0%	31%	13%	16

Kilde: Spørgeskema blandt interesseorganisationer.

Tabel 5.10: Krisecenterledere: Hvor tilfreds eller utilfreds er du med den praktiske gennemførelse af handlingsplanens aktiviteter

	Meget utilfreds	Utilfreds	Hverken eller Tilfreds	Tilfreds	Meget tilfreds	Ved ikke	Ikke relevant
Aktiviteter rettet mod voldsudøvere?	0%	23%	39%	15%	0%	15%	8%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Spørgeskemaundersøgelserne viser, at knap halvdelen (46 %) af krisecentre har deltaget i temadagene afholdt af Dialog mod Vold, mens det samme gør sig gældende for 9 % af sagsbehandlerne. Resultaterne viser, at temadagene er nået bedre ud til krisecentrene end sagsbehandlerne, men skal samtidig ses i lyset af, at sagsbehandlerne sammenlignet med krisecentrene beskæftiger sig med et bredere område end vold i familien.

Tabel 5.11: Krisecenterledere: Har I på krisecenteret deltaget i/benyttet jer af følgende aktiviteter?

	Ja	Nej	Total
Konference/temadag om mænds vold mod kvinder og børn i familien – udbudt af Dialog mod Vold (DMV)	46%	54%	26

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Tabel 5.12: Sagsbehandlere: Har du deltaget i følgende aktiviteter under Handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008?

	Ja	Nej	Total
Konference/temadag om mænds vold mod kvinder og børn i familien – udbudt af Dialog mod Vold (DMV)	9%	91%	127

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt sagsbehandlere.

Tabellen nedenfor viser kendskabsgraden til behandlingstilbuddet til voldsudøvende mænd blandt sagsbehandlere, der har været involveret i sager med vold i familien. Det fremgår, at 43 % af sagsbehandlerne kender til tilbuddet til mænd, mens 23 % kender til tilbuddet til partnere. Undersøgelsen viser dog også, at kendskabet ikke nødvendigvis fører til henvisning, idet 80 % af sagsbehandlerne aldrig har henvist til behandlingstilbud målrettet voldsudøvere eller partnere til voldsudøvere (tabel 5.14).

Tabel 5.13: Sagsbehandlere: Har du kendskab til følgende aktiviteter under Handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008?

	Ja	Nej	Total
Behandlingstilbud til voldsudøvende mænd – i regi af Dialog mod Vold	43%	57%	127
Behandlingstilbud til partnere til voldsudøvende mænd – i regi af Dialog mod Vold	23%	77%	127

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt sagsbehandlere.

Tabel 5.14: Sagsbehandlere: Hvor ofte har du henvist til følgende i sager, hvor der er begået vold mod kvinder eller børn i familien?

	Aldrig	Sjældent	At og til	Ofte	Meget ofte	Ved ikke	Total
Behandlingstilbud til voldsudøvende mænd – i regi af Dialog mod Vold	80%	7%	2%	9%	0%	2%	55
Behandlingstilbud til partnere til voldsudøvende mænd – i regi af Dialog mod Vold	69%	10%	3%	14%	3%	0%	29

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt sagsbehandlere.

I spørgeskemaundersøgelsen blandt sagsbehandlere er det blevet undersøgt, hvor stor en del af sagsbehandlerne der har været involveret i sager, hvor bortvisningsloven har været benyttet. Tabel 5.15 nedenfor viser, at 11 % (14 personer) af sagsbehandlerne har været involveret i sådanne sager. Af disse har 5 været involveret i 1 sag, 7 har været involveret i 2 sager, mens 2 har været involveret i 3 sager, dvs. i alt 25 sager. Datamaterialet åbner dog ikke mulighed for at vurdere, om der er sket en stigning i antallet af bortvisningssager, efter at evalueringen af loven blev offentliggjort.

Tabel 5.15: Sagsbehandlere: Har du været sagsbehandler på sager, hvor bortvisningsloven er blevet anvendt?

	Antal	Procent
Ja, angiv antal sager:	14	11%
Nej	113	89%
Total	127	100%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt sagsbehandlere.

Tabel 5.16: Sagsbehandlere: Har du været sagsbehandler på sager, hvor bortvisningsloven er blevet anvendt, angiv antal sager:

	Antal	Procent
1 sag	5	36%
2 sager	7	50%
3 sager	2	14%
Total	14	100%
Ubesvaret	113	89%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt sagsbehandlere.

5.3 Aktiviteter rettet mod fagfolk

Formål: At styrke fagfolks viden om vold i familien og styrke det tværfaglige samarbejde

Omfang: Seks initiativer

Gennemførelse: Fire af de seks initiativer er gennemført. Konference for socialchefer og uddannelsesdage for fagfolk er ikke gennemført, men er udbudt i juli 2008 med henblik på gennemførelse i efteråret 2008.

Interessenters vurdering: Interessenternes tilfredshed med gennemførelsen af initiativerne er blandet.

Det tredje indsatsområde under handlingsplanen er rettet mod fagfolk og har til formål at styrke det tværfaglige samarbejde og forankringen af indsatsen med henblik på at sikre en tidlig opsporing og mere målrettet indsats over for vold i familien.

5.3.1 Målsætninger og initiativer

Initiativerne rettet mod fagfolk søger at reducere volden mod kvinder og børn i familien ved at øge professionelle og frontpersonales viden om problemstillingen, kendskab til handlemuligheder og muligheder for samarbejde. Hertil kommer at viden og indsats søges forankret ud fra en forventning om, at det vil medvirke til at sikre en mere kvalificeret indsats.

Tabel 5.17: Oversigt over formål og gennemførelse for initiativer rettet mod fagfolk

	Initiativ	Formål	Gennemført
1	Konference for socialchefer ¹⁹	At skærpe fokuset på vold i familien på det kommunale topchefsniveau og sikre en forøget forankring af den kommunale indsats på området.	Nej
2	Uddannelsesdage for fagfolk ²⁰	Rettet mod fagfolk med henblik på en styrkelse af deres viden om mænds vold mod kvinder. Udgangspunktet var et helhedsorienteret sigte, der skulle inddrage de voldsramte kvinder, børnene og manden.	Nej
3	Mænds vold mod kvinder og børn som emne på relevante uddannelser	At udvikle undervisningsmateriale om handlemuligheder og øget viden om vold i familien. Materialet skal bruges i uddannelsesforløbet af socialrådgivere, sundhedsplejersker, pædagoger, folkeskolelærere, jordemødre, sygeplejersker, psykologer og politi, og skærpe disse faggruppers fokus på problemstillingen.	Ja, som planlagt
4	Efteruddannelse af personale i kommunerne	At øge viden om vold i familien blandt relevant fagpersonale.	Ja, med mindre ændringer

¹⁹ Initiativet udbydes og iværksættes under navnet "Aktiviteter rettet mod topledelse i kommunale og regionale myndigheder - til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien"

²⁰ Initiativet udbydes og iværksættes under navnet "Faglig kampagne - til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien"

	Initiativ	Formål	Gennemført
5	Undervisning af beboerrådgivere	At sætte problemstillingen på dagsordenen hos beboerrådgivere. Gennem undervisningsdage og efterfølgende udgivelse af en "værktøjskasse", kom emnet til debat, og konkrete handlemuligheder blev præsenteret.	Ja, som planlagt
6	Opkvalificering af krisecentrenes viden om etniske minoritetskvinder og -børn	At øge krisecentermedarbejderes viden om de særlige behov og forhold, der gør sig gældende i relation til voldsramte kvinder med minoritetsbaggrund på krisecentre.	Ja, som planlagt

5.3.2 **Initiativernes gennemførelse**

Af de seks initiativer under indsatsområdet er to initiativer ikke gennemført. Initiativet *Konference for socialchefer* var oprindeligt planlagt til gennemførelse i maj, men blev udskudt ud fra en vurdering af, at interessen og udbytte vil være for begrænset på grund af sammenfaldet med kommunalreformen. Dette initiativ samt initiativet *Uddannelsesdage for fagfolk* er i stedet udbudt i juli 2008 med henblik på gennemførelse i efteråret 2008, og initiativet rettet mod cheferne er i den forbindelse udbredt til at omfatte kommunal og regional topledelse under titlen "*Aktiviteter rettet mod topledelse i kommunale og regionale myndigheder*".

Initiativet *Efteruddannelse af personale i kommunerne* er gennemført af Dialog mod Vold i tæt sammenhæng med organisationens øvrige aktiviteter. Gennemførelsen af dette initiativ er derfor beskrevet i gennemgangen af indsatsområdet *Aktiviteter rettet mod voldsudøverne* (afsnit 5.2).

Initiativet *Mænds vold mod kvinder og børn i familien som emne på relevante udannelser* er en videreførelse af initiativer påbegyndt som led i den landsdækkende oplysningskampagne "Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden", som blev iværksat i forbindelse med den første handlingsplan. Aktiviteter i initiativet er senere blevet udskudt, men følger nu den reviderede tidsplan.

Initiativet *Mænds vold mod kvinder og børn i familien som emne på relevante udannelser* er gennemført efter tidsplanen, men har ændret formidlingsform, idet det materiale, der skal produceres som led i projektet har ændret karakter fra at være en netbaseret bog til at være et egentligt e-læringsmateriale, der er tilgængeligt for alle. For at udbrede kendskabet til materialet planlægges det, at der skal tages kontakt til relevante uddannelsesinstitutioner, evt. faciliteret gennem et formidlings samarbejde med en ekstern aktør.

Opkvalificering af krisecentermedarbejdere ift. vold mod etniske minoritetskvinder og børn bygger på en spørgeskemaundersøgelse om krisecentermedarbejdernes viden om etniske minoriteter, der blev gennemført som led i den forrige handlingsplan. Den forudgående spørgeskemaundersøgelse har tilført viden til tilrettelæggelsen af aktiviteter, og den centrale udfordring har derfor været at finde oplægsholdere, der formår at kombinere en faglig indsigt i området med gode formidlingsmæssige kund-

skaber. For at imødekomme denne udfordring vil man ifølge projektlederen i fremtiden kunne have nytte af at indgå i et samarbejde med andre interessenter, der tilrettelægger uddannelsestilbud med fokus på udfordringer i arbejdet med etniske minoriteter.

Målgruppe

I flere af initiativerne har der været en række overvejelser om, hvordan man på bedst mulig vis kan tilpasse sine aktiviteter til målgruppens ønsker og behov.

I *Opkvalificering af krisecentermedarbejdere ift. vold mod etniske minoritetskvinde og børn* har man ifølge projektlederen valgt at opdele målgruppen for initiativerne i fire undergrupper: 1) frivillige medarbejdere, 2) nye medarbejdere, 3) erfarne medarbejdere og 4) ledere for dermed at skabe det bedst mulige udbytte for deltagerne. Det har ifølge projektlederen været erfaringen, at det har været vanskeligt at få lederne til at deltage i aktiviteterne, fordi de har haft vanskeligt ved at prioritere flere dages undervisning i en i forvejen travl kalender. Det betyder, at man i forhold til de resterende kurser overvejer at slå undergruppe 3 og 4 sammen. Aktiviteter for de frivillige afholdes gerne som temaaftener, og det har vist sig, at det er ganske væsentligt, at den geografiske placering af arrangementet overvejes ganske nøje, idet det er erfaringen, at de frivillige ikke deltager, hvis der er for lang transporttid til arrangementet.

For initiativet *Uddannelse af beboerrådgivere* har man kun nået en begrænset del af målgruppen. Det nævnes som en barriere, at de boligsociale medarbejdere modtager mange andre undervisningstilbud, og at tilbuddet om undervisning strakte sig over tre dage og dermed har krævet meget af deltagernes arbejdstid. Desuden bliver det også påpeget, at håndtering af vold i familier kun er relevant for en mindre del af de boligsociale medarbejders opgaver, hvilket også kan forklare den begrænsede søgning.

Projektlederne vurderer generelt, at de har ramt et vidensbehov hos deltagerne i initiativerne. Deltagerne i undervisningen i initiativerne *Undervisning af beboerrådgivere* og *Opkvalificering af krisecentermedarbejdere ift. vold mod etniske minoritetskvinde og børn* karakteriseres af projektlederne og medarbejderne som engagerede og åbne for ny viden.

Organisering og samarbejde

Planlægningen af initiativerne er i vid udstrækning foregået i samspil med en række interessenter på området. Der er således i flere tilfælde nedsat arbejds- og følgegrupper med inddragelse af relevante repræsentanter, herunder krisecentrene, Det Kriminalpræventive Råd, Boligselskabernes Landsforening og Dansk Socialarbejderforening. Meldingen fra projektlederne er, at samarbejdet har været positivt, og at samarbejdspartnerne har medvirket til at målrette og kvalificere initiativerne yderligere. Der har dog også været eksemplarer på, at et jobskifte hos en samarbejdspartner har betydet, at man har måttet aflyse én dags undervisningsaktiviteter i *Uddannelse af beboerrådgivere*.

Generelt giver projektlederne udtryk for, at der fra omgivelserne og målgruppen bliver udtrykt stor interesse for området. Initiativet *Mænds vold mod kvinder og børn i familien som emne på relevante uddannelser* oplever ifølge projektlederen fx stor opbakning og velvilje fra følgegruppe og eksperter. Ligeledes oplever man på *Undervisning af beboerrådgivere* ifølge projektlederen en stor interesse for deres undervisningsforløb fra især gruppen af beboerrådgivere under Dansk Socialarbejderforening. At undervisningsforløbene har været tilrettelagt i samarbejde med repræsentanter for deltagergruppen vurderes at være en væsentlig drivkraft for interessen og opbakningen til initiativernes aktiviteter.

Økonomi og prioritering

Alle initiativerne modtog det ansøgte beløb. Initiativet *Undervisning af beboerrådgivere* har ikke anvendt den fulde bevilling og har derfor returneret en del af denne til Ligestillingsafdelingen. Det skyldes, at søgningen til undervisningsaktiviteterne ikke har været helt så stor som forventet, hvilket bl.a. forklares med, at det kan være vanskeligt for målgruppen at prioritere deltagelsen i forhold til deres øvrige arbejdsopgaver. *Opkvalificering af krisecentermedarbejdere ift. vold mod etniske minoritetskvinder og børn* har haft tilsvarende udfordringer i forhold til målgruppens deltagelse og formåede heller ikke at anvende samtlige midler i 2006 og 2007. Midlerne er overført til 2008.

Initiativet *Mænds vold mod kvinder og børn i familien som emne på relevante uddannelser* modtog i forbindelse med initiativets omlægning fra traditionel publikation til elæringsværktøj en ekstra bevilling. Projektet forudser, at det bliver et stramt budget på grund af ændringen.

Det aflyste initiativ *Konference for socialchefer* brugte en del af midlerne på de indledende planlægningsaktiviteter og har tilbagebetalt de uforbrugte midler til Ligestillingsafdelingen. Disse anvendes til afvikling af initiativet i efteråret 2008.

5.3.3 Interessenternes vurdering af indsatsområdet

Interesseorganisationerne og krisecentrene er i forbindelse med nærværende evaluering blevet spurgt om deres tilfredshed med den praktiske gennemførelse af denne handlingsplans initiativer rettet mod fagfolk. Svarene er illustreret i Tabel 5.18 og Tabel 5.19 og viser, at 19 % og 35 % af hhv. interesseorganisationerne og krisecenterlederne hverken er tilfredse eller utilfredse, mens hhv. 38 % og 39 % er tilfredse.

Samlet set må interessenternes tilfredshed med gennemførelsen af initiativerne betegnes som blandet, hvilket dog kan skyldes, at flere af de store initiativer inden for indsatsområdet ikke har været gennemført på tidspunktet for evalueringen.

Tabel 5.18: Interesseorganisationer: Hvor tilfreds eller utilfreds er du med den praktiske gennemførelse af handlingsplanens aktiviteter?

	Meget utilfreds	Utilfreds	Hverken eller	Tilfreds	Meget tilfreds	Ved ikke	Ikke relevant	Total
Aktiviteter rettet mod fagfolk?	0%	13%	19%	38%	0%	25%	6%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 5.19: Krisecenterledere: Hvor tilfreds eller utilfreds er du med den praktiske gennemførelse af handlingsplanens aktiviteter?

	Meget utilfreds	Utilfreds	Hverken eller	Tilfreds	Meget tilfreds	Ved ikke	Ikke relevant
Aktiviteter rettet mod fagfolk?	0%	12%	35%	39%	0%	12%	4%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

5.4 Viden og information

Formål: At øge fokus på og viden om vold i familien i offentligheden og blandt fagfolk

Omfang: Otte initiativer

Gennemførelse: Syv af de otte initiativer er gennemført²¹.

Interessenters vurdering: Der er tilfredshed med gennemførelsen af aktiviteterne. Den udarbejdede viden og information er i højere grad nået ud til krisecentrene end til sagsbehandlerne.

Det fjerde indsatsområde i handlingsplanen er viden og information. I handlingsplanen beskrives, at dette indsatsområde er valgt, fordi viden og information dels er afgørende for at kunne forbedre tilbud til voldsramte og voldsudøvere, dels er grundlaget for at bryde tabuer og ændre holdninger gennem den offentlige debat.

5.4.1 Målsætninger og initiativer

Med handlingsplanens fjerde indsatsområde er der fokus på at øge vidensniveauet omkring voldens omfang, karakter og konsekvenser. Intentionerne bag indsatsområdet er, at undersøgelser og statistik skal medvirke til at tilvejebringe viden og debat i offentligheden og dermed medvirke til at reducere volden. Ligeledes skal undersøgelserne og statistikkerne medvirke til at øge viden om volden blandt de relevante fagfolk og skal dermed bidrage til en kvalificering af tilbuddene til den voldsramte eller voldsudøveren.

²¹ Heraf har et enkelt projekt, *Undersøgelse af muligheder for støtte til rehabilitering i oprindelseslandet*, endnu ikke fået godkendt afsluttende statusrapport og regnskab af den bevilligende myndighed.

Indsatsområdet dækker over følgende initiativer:

Table 5.20: Oversigt over formål og gennemførelse for initiativer under indsatsområdet viden og information

	Initiativ	Formål	Gennemført
1	Undersøgelse af sammenhæng mellem vold på kvinder og marginalisering på arbejdsmarkedet	At få mere viden om sammenhængen mellem partnervold og arbejdsliv, dvs. hvilke forhold der medvirker til marginalisering eller integration på arbejdsmarkedet.	Ja, med mindre ændringer
2	Vedligeholdelse af national database om vold mod kvinder	At sikre offentligheden tilgængelighed til solide data om voldsforekomsten og at leve op til EU-Kommissionens beslutning om at følge udviklingen i vold mod kvinder gennem et fælles sæt af indikatorer.	Ja, som planlagt
3	Indsamling og formidling af årsstatistik om kvinder på krisecentre	At kunne dokumentere udviklingen i vold mod kvinder og på den baggrund åbne mulighed for at kunne belyse effekten af forskellige initiativer over for målgruppen.	Ja, som planlagt
4	Indsamling og formidling af årsstatistik om børn på krisecentre	At kunne dokumentere udviklingen i vold mod børn, og på den baggrund åbne mulighed for at kunne belyse effekten af forskellige initiativer over for målgruppen.	Ja, som planlagt
5	Undersøgelse af etniske minoritetsbørn på krisecentre	At belyse hvilke livsvilkår og særlige problemstillinger der karakteriserer børn med anden etnisk baggrund, som i en kortere eller længere periode opholder sig på krisecenter.	Ja, med større ændringer
6	Undersøgelse af partnervold blandt unge	At beskrive omfanget og karakteren af kærestevold blandt unge samt at afdække risikofaktorer og sammenhænge i trivsel, helbred og udsættelse for vold.	Ja, med mindre ændringer
7	Undersøgelse af muligheder for støtte til rehabilitering i oprindelseslandet	At afdække om der er behov for støtte til rehabilitering til voldsramte kvinder, der rejser til hjemlandet efter at have været udsat for vold, samt om der findes kvindeorganisationer, der kan forestå denne støtte.	Ja, dog har projektet endnu ikke fået godkendt afsluttede statusrapport og regnskab af bevilligende myndighed
8	Udvidet offerstatistik	At udvide den eksisterende offerstatistik til at omfatte oplysninger om gerningsstedets art, relationen mellem offer og gerningsmand og om eventuel anvendelse af våben.	Nej

5.4.2 **Initiativernes gennemførelse**

Alle otte planlagte initiativer under indsatsområdet viden og information er gennemført med undtagelse af ét. Ved gennemførelsen af de syv initiativer er fire gennem-

ført som planlagt²², mens der i to af initiativerne er foretaget mindre ændringer og i ét enkelt initiativ er foretaget større ændringer. Derudover er fire af de syv gennemførte initiativer blevet afsluttet senere end planlagt i den oprindelige tidsplan.

Gennemførelsen af aktiviteterne skal ses i lyset af, at tre af de otte initiativer er videreført fra den tidligere handlingsplan. Således var *Den nationale database om vold mod kvinder* og *Indsamlingen af årsstatistik om hhv. kvinder og børn på krisecentre* også en del af den forrige handlingsplan.

Det ene initiativ, som endnu ikke er gennemført, er *Udvidet offerstatistik*. Formålet med dette initiativ er at udvide den eksisterende statistik for ofre for vold med oplysninger om gerningsstedets art, relationen mellem offer og gerningsmand og om eventuel anvendelse af våben. Justitsministeriets forskningsenhed har været ansvarlig for initiativet og projektlederen giver udtryk for, at der er stor interesse for at udvide statistikken med de nævnte oplysninger. Dette gælder både fra centralt hold, hvor man oplever interesse for en styrket viden om volden, og decentralt i de enkelte politikredse, hvor man flere steder har behov for oplysningerne, og derfor selv gør oplysningerne op manuelt. Årsagen til, at initiativet endnu ikke er blevet realiseret, er af teknisk karakter, idet det ikke er muligt at udvide politiets sagsbehandlingssystem med de nævnte oplysninger. Det er dog besluttet at udvide offerstatistikken i forbindelse med indførelsen af politiets kommende sagsbehandlingssystem, som tidligst forventes at kunne tages i brug i 2009.

Initiativerne *Vedligeholdelse af den nationale database om vold mod kvinder*, *Indsamlingen af årsstatistik om hhv. kvinder og børn på krisecentre* samt er alle gennemført som planlagt. Her er det kendetegnende, at initiativerne er videreført fra den forrige handlingsplan, og at disse erfaringer har gjort det lettere at gennemføre initiativerne som planlagt. Initiativet *Undersøgelsen af muligheder for rehabilitering i udlandet* er gennemført, men har endnu ikke fået godkendt regnskab og afsluttende statusrapport af den bevilligende myndighed.

I initiativerne *Undersøgelsen af sammenhængen mellem vold mod kvinder og marginalisering på arbejdsmarkedet* samt *Undersøgelsen af partnervold blandt unge* er der foretaget mindre metodiske ændringer, mens der er sket større ændringer i *Undersøgelsen af etniske minoritetsbørn på krisecentre*. Ændringerne i de to første undersøgelser vedrører i vid udstrækning målgrupperne i undersøgelserne samt målgrupperne for formidlingen af undersøgelserne. Ændringerne i den tredje undersøgelse er derimod af metodisk karakter med en ændring fra en kvantitativ til en kvalitativ undersøgelse pga. udfordringer med at definere målgruppen af 'etniske minoritetsbørn', da det viste sig at være vanskeligt for krisecentrene at håndtere en definition af dette i praksis.

---

²² Heraf har et enkelt projekt, *Undersøgelse af muligheder for støtte til rehabilitering i oprindelseslandet*, endnu ikke fået godkendt afsluttende statusrapport og regnskab af den bevilligende myndighed.

Udfordringer i forhold til at nå de målgrupper, der var påtænkt at indgå i undersøgelserne er ligeledes den primære årsag til, at nogle af undersøgelserne ikke har kunnet gennemføres inden for den forventede tidsramme. Således angiver alle projektlederne for alle fire undersøgelser, der overskred den forventede tidsramme, dette som en af årsagerne til udskydelsen. Det er erfaringen fra undersøgelserne, at udfordringerne i at nå målgruppen kan overvindes, ved at have tæt kontakt til organisationer, der arbejder med problematikken i hverdagen. Eksempelvis fremhæves den tætte kontakt til krisecentrene i forbindelse med undersøgelsen af sammenhængen mellem vold og marginalisering på arbejdsmarkedet at være en forudsætning for, at det lykkes at nå målgruppen. Tilsvarende fremhæver Care4You's projektleder, at en tæt kontakt til voldsramte etniske kvinder er essentielt for at undersøge de behov, kvinder kan have i forhold til at kunne få støtte til rehabilitering i hjemlandet.

I enkelte tilfælde angives interne forhold i projektgruppen at være årsag til forsinkelser i projektet. Eksempelvis viste det sig vanskeligere end forventet at etablere et forskerhold til undersøgelsen af partnervold blandt unge. Ligeledes brugte man mere tid end forventet internt på undersøgelsen af sammenhængen mellem vold og marginalisering på arbejdsmarkedet.

Blandt projektlederne er det oplevelsen, at undersøgelserne og statistikken fører til en del medieomtale i forbindelse med offentliggørelsen, og at den tilvejebragte viden på denne måde er med til at øge debatten om vold i samfundet, ligesom viden om emnet spredes på denne måde. Ingen af projektlederne har dog haft opgørelser over pressedækningen, ligesom det ikke har ligget inden for evalueringens opdrag at indhente oplysninger om pressedækning. Dog er det overordnede fokus i medierne i det seneste år belyst gennem en panelundersøgelse og belyses i afsnit 6.3.4.

Ligeledes påpeger flere af projektlederne, at undersøgelserne har været med til at fremme den politiske debat og konkret nævnes, at nogle af fagforeningerne har haft interesse for undersøgelsen om vold og marginalisering, og at fagforeningerne i forlængelse heraf overvejer at sætte på arbejdsgivernes sociale ansvar i forhold til vold i familien på dagsordenen i arbejdsgivernes organisationer.

Endelig påpeger projektlederne, at undersøgelserne og statistikken ligeledes er med til at forbedre tilrettelæggelsen af indsatser mod vold i forskellige faglige miljøer.

Organisering

Organiseringen af initiativerne under indsatsområdet viden og information har i seks af otte tilfælde været, at Ligestillingsafdelingen har været opdragsgiver for undersøgelsen eller udarbejdelsen af statistik, som er udarbejdet af en ekstern leverandør.

Afvigelserne fra dette har været, at Justitsministeriets Forskningsenhed selv har været ansvarlig for gennemførelse af initiativet omkring udvidet offerstatistik, mens Integrationsministeriet har været opdragsgiver på undersøgelsen af muligheder for støtte til rehabilitering i oprindelseslandet. I flere af undersøgelserne har der endvidere været etableret en følgegruppe til at kvalificere arbejdet.

På tværs af initiativerne er oplevelsen, at denne måde at organisere arbejdet på har været fornuftig. Samarbejdet mellem Ligestillingsafdelingen og leverandøren har fungeret godt, og det fremhæves af flere, at de faglige følgegrupper har kvalificeret undersøgelseerne.

Økonomi og prioritering

For initiativerne under indsatsområdet viden og information tegner der sig et billede af, at initiativerne har fået de beløb, der er ansøgt om, og at initiativet er blevet afviklet inden for rammerne af det afsatte beløb. Om vedligeholdelse af den nationale database om vold mod kvinder oplyses, at selve vedligeholdelsen er mulig inden for de økonomiske rammer.

Undersøgelsen af partnervold blandt unge adskiller sig fra dette, idet der er givet en ekstrabevilling på 165.000 kr. i 2008. Baggrunden for dette er, at der viste sig at være midler under handlingsplanen til den kvalitative del af undersøgelsen, som man ellers havde planlagt finansieret via andre puljemidler.

5.4.3 Interessenternes vurdering af indsatsområdet

Tabellerne nedenfor viser interesseorganisationernes og krisecenterledernes vurdering af den praktiske gennemførelse af de initiativer, der ligger under indsatsområdet viden og information. Tabellerne viser, at størstedelen af krisecenterlederne (54 %) og knap halvdelen af interesseorganisationerne (44 %) har angivet at være tilfredse med dette. Få af de adspurgte angiver at være utilfreds med gennemførelsen. Samtidig har ca. hver femte (19 % og 25 %) svaret 'ved ikke' eller 'ikke relevant'. Samlet set må der således konkluderes at være tilfredshed blandt krisecenterlederne med gennemførelsen af initiativerne under indsatsområdet viden og information.

Table 5.21: Interesseorganisationer: Hvor tilfreds eller utilfreds er du med den praktiske gennemførelse af handlingsplanens aktiviteter?

	Meget utilfreds	Utilfreds	Hverken eller	Tilfreds	Meget tilfreds	Ved ikke	Ikke relevant	Total
Aktiviteter rettet mod at indsamle og formidle viden om emnet?	0%	0%	31%	38%	6%	19%	6%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Table 5.22: Krisecenterledere: Hvor tilfreds eller utilfreds er du med den praktiske gennemførelse af handlingsplanens aktiviteter?

	Meget utilfreds	Utilfreds	Hverken eller	Tilfreds	Meget tilfreds	Ved ikke	Ikke relevant
Aktiviteter rettet mod at indsamle og formidle viden om emnet?	0%	12%	15%	54%	0%	15%	4%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Et af fokuspunkterne i handlingsplanen har været at øge viden om vold mod kvinder og børn i familien for på den måde at skabe rammerne for en forbedret indsats til bekæmpelse af vold i familien. I den forbindelse har et af fokuspunkterne været at forankre indsatsen solidt blandt fagfolk i kommunerne.

Tabellen nedenfor belyser de kommunale sagsbehandleres vurdering af, i hvilket omfang en række af undersøgelserne og statistikken udarbejdet under indsatsområdet viden og information er blevet benyttet. Det fremgår, at den faglige værktøjskasse benyttes mest af sagsbehandlerne, idet 22 % har benyttet denne i nogen, høj eller meget høj grad. Ligeledes benyttes LOKKs årsstatistik en del af sagsbehandlerne (20 %). Undersøgelsen om partnervold blandt unge (3 %), Danmarks Statistiks offerstatistik (4 %) samt Statens Institut for Folkesundheds rapporter om vold mod kvinder (6 %) benyttes i væsentligt mindre omfang.

Tabel 5.23: Sagsbehandlere: I hvilket omfang har I benyttet følgende informationskilder og rapporter?

	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke	Total
Statens Institut for Folkesundheds undersøgelse om partnervold blandt unge	92%	3%	2%	0%	1%	2%	127
Danmarks Statistiks offerstatistik	89%	6%	2%	1%	1%	2%	127
Statens Institut for Folkesundheds rapporter (2004-2007) om data og statistik om vold mod kvinder	90%	3%	5%	0%	1%	2%	127
LOKKs årsstatistik om kvinder og børn på kvindekrisecentre	72%	6%	14%	2%	4%	2%	127
Faglig værktøjskasse: Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden	65%	13%	14%	3%	5%	0%	127

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt sagsbehandlere.

Tabellen nedenfor viser krisecentrenes brug af de samme informationskilder og rapporter. Det fremgår, at krisecentrene har benyttet informationskilderne og rapporter i væsentligt højere grad end de kommunale sagsbehandlere, der har været involveret i sager med vold i familien. Særligt benyttes LOKKs årsstatistik (93 %) af næsten alle krisecentrene, hvilket dog skal ses i lyset af, at statistikken udarbejdes af krisecentrenes landsorganisation. Endvidere har undersøgelsen blandt partnervold (65 %) og Statens Institut for Folkesundheds rapporter (62 %) været benyttet af knap to tredjedele af krisecentrene.

Tabel 5.24: Krisecenterledere: I hvilket omfang har I på krisecenteret benyttet følgende informationskilder og rapporter?

	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke	Total
Statens Institut for Folkesundheds undersøgelse om partnervold blandt unge	15%	15%	31%	15%	19%	4%	26
Danmarks Statistiks offerstatistik	42%	15%	27%	8%	4%	4%	26
Statens Institut for Folkesundheds rapporter (2004 og 2007) om data og statistik om vold mod kvinder	15%	15%	12%	23%	27%	8%	26
LOKKs årsstatistik om kvinder og børn på kvindekrisecentre	4%	0%	4%	27%	62%	4%	26

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Samlet set må det konkluderes, at initiativerne rettet mod krisecentrene er blevet brugt flittigt. Det er forventeligt, at det er vanskeligere at nå de kommunale sagsbehandlere, da de beskæftiger sig med et betydeligt større fagområde end vold mod kvinder. Resultaterne understreger nødvendigheden af, at der er behov for at forankre initiativerne under handlingsplanen bedre i kommunerne, hvis handlingsplanen skal medvirke til at forbedre den kommunale indsats mod vold i familien.

6. Samlet analyse af målopfyldelsen

I dette kapitel analyseres den samlede målopfyldelse for handleplanen. I den forbindelse analyseres først kendskabet til handlingsplanen blandt interesseorganisationer, krisecentrene og kommunale sagsbehandlere samt deres vurdering af handlingsplanens fokus og indhold.

Dernæst analyseres handlingsplanens resultater og effekter. I denne del af kapitlet ses der på udviklingen i forhold til en række af de overordnede mål, der er med handlingsplanen, som eksempelvis at øge den offentlige debat om vold i hjemmet, at øge kendskabet til vold i hjemmet, at relevante fagfolk har øget deres viden om emnet osv.

Det skal understreges, at der er tale om et komplekst område, hvor en række indsatser og initiativer uden for handlingsplanen har betydning for udviklingen. I evalueringen antages derfor ikke, at den skitserede udvikling alene skyldes initiativerne under handlingsplanen, men derimod blot at initiativerne kan have været medvirkende hertil.

6.1 Handlingsplanens fokus og indhold

Prioriteringen af midlerne under handlingsplanen mellem de overordnede indsatsområder er et af de spørgsmål, der er meget i fokus blandt de interviewede interessen-

ter og projektledere. Blandt flere af de interviewede repræsentanter for bl.a. krisecentre vækker det undren, at voldsudøverne har en så fremtrædende plads i handlingsplanen, som tilfældet er, når der samtidig ses på de behov, der er blandt ofre.

I forhold til prioriteringen af initiativerne rettet mod volds ofre har der blandt andet været peget på, at aktiviteter rettet mod kvinder på krisecentre fylder meget i den del af aktiviteterne, der er direkte rettet mod ofrene. Ud af de 13 initiativer, der er gennemført under indsatsområdet rettet mod ofrene, er de syv rettet direkte mod kvinderne og heraf er kun to initiativer – *Netværk for voldsramte kvinder* samt *Hotline for voldsramte kvinder* – rettet mod kvinder, der ikke nødvendigvis har haft et ophold på et krisecenter. Dertil kommer, at både krisecentre og socialforvaltninger har haft mulighed for at henvise kvinder til aktiviteterne under *Udbygning af netværk for etniske minoritetskvinder*.

Tabel 6.1: Interesseorganisationer: Vurderer du, at følgende indsatsområder er prioriteret for lavt, passende eller for højt i handlingsplanen inden for handlingsplanens økonomiske rammer?

	For lavt	Passende	For højt	Ved ikke	Total
Støtte til ofrene	44%	50%	0%	6%	16
Aktiviteter rettet mod voldsudøverne	44%	31%	13%	13%	16
Aktiviteter rettet mod fagpersonale	38%	56%	0%	6%	16
Viden og information om vold i familien	31%	69%	0%	0%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.2: Krisecenterledere: Vurderer du, at følgende indsatsområder er prioriteret for lavt, passende eller for højt i handlingsplanen inden for handlingsplanens økonomiske rammer?

	For lavt	Passende	For højt	Ved ikke	Total
Støtte til ofrene	85%	12%	0%	4%	26
Aktiviteter rettet mod voldsudøverne	46%	42%	4%	8%	26
Aktiviteter rettet mod fagpersonale	50%	46%	0%	4%	26
Viden og information om vold i familien	39%	58%	4%	0%	26

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Tabellerne ovenfor viser interesseorganisationernes og krisecenterledernes vurdering af handlingsplanens prioritering af indsatsområderne. Det fremgår, at oplevelsen af, at initiativer mod voldsudøvende mænd er prioriteret for højt, ikke kan genfindes i spørgeskemaundersøgelsen – heller ikke blandt krisecenterlederne. Således finder 46 % af krisecenterlederne, at denne indsats er prioriteret for lavt, ligesom 44 % af interesseorganisationerne er af samme opfattelse.

Tabellerne viser også, at der blandt begge grupper er et klart ønske om at prioritere alle indsatsområder højere, end det er tilfældet med den aktuelle handlingsplan, hvilket kan ses som udtryk for, at de fire overordnede indsatsområder opleves som værende relevante. Blandt begge grupper er det endvidere en iøjnefaldende tendens, at et flertal giver udtryk for, at der er et passende fokus på viden og informa-

tion om vold i familien. Den mest markante forskel på de to grupper er, at en større andel af krisecenterledere end interesseorganisationer ønsker at øge støtten til ofrene. Dette skal ses i lyset af, at det netop er dette indsatsområde, som mest direkte berører krisecentrenes eget arbejde.

Interesseorganisationerne og krisecenterlederne er endvidere blevet bedt om at vurdere prioriteringen af de særlige målgrupper, der er udpeget i handlingsplanen (tabellerne nedenfor). Resultaterne viser, at krisecenterlederne og interesseorganisationerne er enige om, at der har været et passende fokus på kvinder med handicap (hvh. 69 % og 75 %), mens det samtidig er vurderingen, at der har været et passende eller for lavt fokus på etniske minoritetskvinder og voldsudøvende mænd.

Tabel 6.3: Interesseorganisationer: Vurderer du, at følgende målgrupper er prioriteret for lavt, passende eller for højt i handlingsplanen inden for handlingsplanens økonomiske rammer?

	For lavt	Passende	For højt	Ved ikke	Total
Etniske minoritetskvinder	31%	50%	0%	19%	16
Kvinder med handicap	6%	75%	0%	19%	16
Mænd	44%	31%	13%	13%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.4: Krisecenterledere: Vurderer du, at følgende målgrupper er prioriteret for lavt, passende eller for højt i handlingsplanen inden for handlingsplanens økonomiske rammer?

	For lavt	Passende	For højt	Ved ikke	Total
Etniske minoritetskvinder	23%	65%	8%	4%	26
Kvinder med handicap	8%	69%	8%	15%	26
Mænd	39%	39%	15%	8%	26

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Ligeledes belyser spørgeskemaundersøgelserne blandt de forskellige interessentergrupper, hvorvidt interessenterne vurderer, at handlingsplanens initiativer har været relevante. Her viser undersøgelserne, at der er en ret lille procentdel i begge grupper, der vurderer aktiviteterne til i høj eller i meget høj grad at være relevante i forhold til de forskellige målgrupper for handlingsplanen.

Tabellerne viser endvidere, at aktiviteterne vurderes at være mindst relevante i forhold til børn, som er vidner til eller ofre for vold i familien, hvilket dog også skal ses i lyset af, at det største initiativ rettet mod børnene endnu ikke er gennemført, men iværksættes i august 2008. Opfattelsen af at børn ikke er tilstrækkeligt prioriterede i handlingsplanen, kan også genfindes i flere af de kvalitative interview. Her fremhæves vigtigheden af en indsats i forhold til denne gruppe med, at den eksisterende viden på området viser, at børn opvokset i en voldelig familie ofte viderefører en voldelig adfærd.

Tabel 6.5: Interesseorganisationer: I hvilken grad vurderer du, at handlingsplanens forskellige aktiviteter har været relevante?

	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke	Total
I forhold til voldsramte kvinder?	0%	0%	50%	31%	13%	6%	16
I forhold til børn, som er vidner til eller ofre for vold i familien?	0%	31%	38%	13%	6%	13%	16
I forhold til voldsudøvende mænd?	6%	6%	50%	6%	13%	19%	16
I forhold til fagfolk?	0%	0%	69%	13%	13%	6%	16
I forhold til offentligheden?	0%	6%	38%	31%	13%	13%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.6: Krisecenterledere: I hvilken grad vurderer du, at handlingsplanens forskellige aktiviteter har været relevante?

	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke	Total
I forhold til voldsramte kvinder?	0%	15%	35%	27%	19%	4%	26
I forhold til børn, som er vidner til eller ofre for vold i familien?	8%	27%	31%	19%	15%	0%	26
I forhold til voldsudøvende mænd?	4%	23%	42%	15%	12%	4%	26
I forhold til fagfolk?	4%	23%	23%	35%	8%	8%	26
I forhold til offentligheden?	0%	23%	35%	19%	15%	8%	26

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Interesseorganisationer og krisecenterlederne er endvidere blevet bedt om at vurdere, om der er problemer i forhold til forskellige målgrupper, som ikke er dækket af handlingsplanen. Det fremgår, at størstedelen af de adspurgte vurderer, at der er problemer eller behov, som ikke er dækket af handlingsplanen. Dette gælder særligt ift. voldsramte kvinder og børn, hvilket dog igen skal ses i lyset af, at det største initiativ her endnu ikke er gennemført.

Tabel 6.7: Interesseorganisationer: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
Der er problemer eller behov i forhold til voldsramte kvinder, som ikke er dækket af handlingsplanen?	0%	6%	19%	38%	31%	6%	16
Der er problemer eller behov i forhold til børn, som er vidner til eller ofre for vold i familien, som ikke er dækket af handlingsplanen?	0%	6%	19%	44%	25%	6%	16
Der er problemer eller behov i forhold til voldsudøvende mænd, som ikke er dækket af handlingsplanen?	0%	13%	19%	38%	25%	6%	16
Der er problemer eller behov i forhold til fagfolk, som ikke er dækket	0%	6%	31%	44%	6%	13%	16

af handlingsplanen?

Der er problemer eller behov i forhold til offentligheden, som ikke er dækket af handlingsplanen?	0%	13%	44%	13%	6%	25%	16
---	----	-----	-----	-----	----	-----	----

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.8: Krisecenterledere: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
Der er problemer eller behov i forhold til voldsramte kvinder, som ikke er dækket af handlingsplanen?	4%	12%	8%	27%	46%	4%	26
Der er problemer eller behov i forhold til børn, som er vidner til eller ofre for vold i familien, som ikke er dækket af handlingsplanen?	4%	8%	12%	31%	42%	4%	26
Der er problemer eller behov i forhold til voldsudøvende mænd, som ikke er dækket af handlingsplanen?	8%	8%	23%	19%	35%	8%	26
Der er problemer eller behov i forhold til fagfolk, som ikke er dækket af handlingsplanen?	4%	8%	27%	31%	27%	4%	26
Der er problemer eller behov i forhold til offentligheden, som ikke er dækket af handlingsplanen?	8%	12%	27%	15%	31%	8%	26

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Endelig er interesseorganisationerne og krisecentrene blevet bedt om at vurdere dels om de eksisterende tilbud til forskellige målgrupper er tilstrækkelige, dels om de benyttes tilstrækkeligt. Resultaterne viser, at både interesseorganisationerne og krisecentrene oplever, at de eksisterende tilbud ikke er tilstrækkelige, og at de eksisterende tilbud samtidig ikke benyttes nok. I begge grupper af interessenter er der flest, der oplever, at de eksisterende tilbud til børn, som oplever vold i hjemmet, ikke er tilstrækkelige (63 % af interesseorganisationerne og 88 % af krisecentrene) Dernæst følger tilbuddene til voldsramte kvinder, hvor 56 % af interesseorganisationerne og 81 % af krisecentrene oplever, at de eksisterende tilbud ikke er tilstrækkelige.

Tabellerne viser samtidig, at det i højere grad er oplevelsen, at de eksisterende tilbud ikke er tilstrækkelige, end at de eksisterende tilbud ikke *benyttes* tilstrækkeligt.

Tabel 6.9: Interesseorganisationer: Hvor enig eller uenig er du i?

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
At de eksisterende tilbud til børn, som oplever vold i hjemmet er tilstrækkelige?	25%	38%	13%	6%	0%	19%	16
At de eksisterende tilbud til børn, som oplever vold i hjemmet benyttes tilstrækkeligt?	6%	31%	31%	6%	0%	25%	16
At de eksisterende tilbud til voldsramte kvinder er tilstrækkelige?	25%	31%	44%	0%	0%	0%	16
At de eksisterende tilbud til voldsramte kvinder benyttes tilstrækkeligt?	13%	19%	38%	19%	0%	13%	16
At de eksisterende tilbud til voldsudøvende mænd er tilstrækkelige?	25%	19%	19%	0%	13%	25%	16
At de eksisterende tilbud til voldsudøvende mænd benyttes tilstrækkeligt?	6%	13%	44%	6%	0%	31%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.10: Krisecenterledere: Hvor enig eller uenig er du i?

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
At de eksisterende tilbud til børn, som oplever vold i hjemmet er tilstrækkelige?	44%	44%	7%	4%	0%	0%	27
At de eksisterende tilbud til børn, som oplever vold i hjemmet benyttes tilstrækkeligt?	19%	37%	30%	4%	4%	7%	27
At de eksisterende tilbud til voldsramte kvinder er tilstrækkelige?	33%	48%	15%	0%	0%	4%	27
At de eksisterende tilbud til voldsramte kvinder benyttes tilstrækkeligt?	11%	33%	26%	11%	11%	7%	27
At de eksisterende tilbud til voldsudøvende mænd er tilstrækkelige?	30%	41%	15%	4%	4%	7%	27
At de eksisterende tilbud til voldsudøvende mænd benyttes tilstrækkeligt?	30%	30%	11%	4%	0%	26%	27

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

I de kvalitative interview med projektledere og arbejdsgruppen samt i spørgeskemaundersøgelserne blandt krisecentre og interesseorganisationer har der været mulighed for at angive, hvilke behov der ikke er dækket af handlingsplanen. Her nævnes det af adskillige, at der er et udækket behov for kvinder og børn, der ikke kommer på krisecenter. I den forbindelse nævnes, at der er et udækket behov for psykologhjælp til kvinder og børn, særligt efter endt ophold på et krisecenter.

Endvidere nævnes af flere, at der er behov for øget fokus på vold mod kvinder blandt fagfolk. I den forbindelse nævnes specifikt, at det ikke er fagfolkene i kommunerne, der er vigtigst at have fokus på, idet mange af de voldsramte kvinder er mere synlige for statsforvaltningen, politiet, domstolene og skadestuerne. Det understreges derfor, at handlingsplanens fokus på det kommunale niveau ikke skal overdrives.

Endelig fremhæves af flere, at en bortvisning af en person i henhold til bortvisningsloven kan virke konfliktoptrappende og have en voldsom indvirkning på den omfattede person. Det fremhæves, at der på den baggrund er behov for et tilbud om akut hjælp til den bortviste mand med henblik på at forebygge yderligere voldsepisoder.

6.2 Kendskab til handlingsplanen

De nedenstående tabeller viser kendskabet til handlingsplanen blandt ledere af krisecentre, interesseorganisationer og kommunale sagsbehandlere. Tabellerne viser, at stort set alle krisecenterledere (96 %) og alle interesseorganisationer (100 %) har hørt om handlingsplanen, mens det samme er tilfældet for ca. 1 ud af 3 kommunale sagsbehandlere (34 %).

Handleplanens større synlighed blandt krisecenterledere end blandt sagsbehandlere skal ses i lyset af, at sagsbehandlerne arbejder med et bredere arbejdsområde end krisecentrene.

Tabel 6.11: Krisecenterledere, interesseorganisationer og sagsbehandlere: Har du hørt om Handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien 2005-2008?

	Ja	Nej	Total
Interesseorganisationer	100%	0%	19
Krisecentre	96%	4%	27
Kommunale sagsbehandlere	34%	66%	127

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at krisecenterlederne og interesseorganisationerne i højere grad end de kommunale sagsbehandlere har hørt om handlingsplanen i faglige blade og tidsskrifter, via samarbejdspartnere samt på konferencer og tema-dage. Sagsbehandlerne har i højere grad hørt om handlingsplanen gennem medierne og på arbejdspladsen. Resultaterne tyder således på, at vold i familien i højere grad indgår i de faglige netværk for krisecentrene end for sagsbehandlerne.

Tabel 6.12: Interesseorganisationer: Hvor har du hørt om Handlingsplanen?

	Antal	Procent
I faglige blade og tidsskrifter	7	44%
På konferencer, temadage eller lignende	9	56%
Via samarbejdspartnere	13	81%
I medierne	7	44%
På internettet	6	38%
Andet	3	19%
Total	16	100%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.13: Krisecenterledere: Hvor har du hørt om Handlingsplanen?

	Antal	Procent
I faglige blade og tidsskrifter	14	56%
På konferencer, temadage eller lignende	12	48%
Via samarbejdspartnere	9	36%
I medierne	8	32%
På Internettet	10	40%
Andet	7	28%
Total	25	100%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Tabel 6.14: Sagsbehandlere: Hvor har du hørt om Handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien?

	Antal	Procent
I faglige blade og tidsskrifter	12	28%
I medierne	19	44%
På arbejdspladsen	18	42%
På konferencer, temadage eller lignende	4	9%
På internettet	11	26%
Andre steder, angiv hvor:	8	19%
Total	43	100%

Kilde: Spørgeskema blandt kommunale sagsbehandlere.

6.3 Interessenternes vurdering af udviklingen i forhold til handlingsplanens målsætninger

I dette afsnit analyseres interessenternes vurdering af udviklingen ift. handlingsplanens hovedmålsætninger om

- At give ofrene den nødvendige støtte
- At bremse volden bl.a. med behandlingstilbud til voldsudøveren
- At styrke myndighedernes tværfaglige indsats
- At øge vidensindsamlingen om vold.

6.3.1 **Udviklingen i forhold til at yde ofrene den nødvendige støtte**

Spørger man interesseorganisationerne, er vurderingen, at de voldsramte kvinder har fået et større kendskab til egne rettigheder og mulighederne for at få hjælp og støtte inden for de seneste år. Således er 69 % enige eller helt enige i, at voldsramte kvinder har fået øget kendskab til egne rettigheder, mens 62 % er enige eller helt enige i, at kvinderne har fået øget kendskab til eksisterende muligheder for hjælp og støtte. Krisecenterlederne er ligeledes positive, om end det kun er ca. halvdelen af lederne (51 %), der mener, at kendskabet til egne rettigheder og muligheder for hjælp og støtte er blevet bedre, mens ca. hver femte mener, at kendskabet er uændret.

Når det gælder spørgsmålene vedrørende tabuisering og skam, er billedet noget mere blandet. Gruppen af interesseorganisationer og krisecenterledere, der ikke er enige i, at kvinderne møder mindre skam og stigmatisering, er således større end gruppen, der er enige i dette. Når det gælder spørgsmålet om kvindernes følelse af skam og isolation, er flertallet af krisecenterledere og interesseorganisationer uenige i udsagnet om, at kvinderne i mindre grad har denne følelse.

Da der er mange forhold, der kan have betydning for dette, kan udviklingen ikke udelukkende henføres til handlingsplanen. Resultaterne kan dog tages som et tegn på, at initiativerne iværksat mhp. at øge videnniveauet hos ofrene i et vist omfang har virket, mens effekterne i forhold til samfundets generelle holdning og tilgang til voldsramte kvinder er mere begrænsede. Resultaterne skal også ses i lyset af, at et øget videnniveau ofte vil være en forudsætning for en holdningsændring, hvorfor der typisk skal en større indsats til at flytte holdninger end videnniveauet hos en målgruppe.

Table 6.15: Interesseorganisationer: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om udviklingen inden for de seneste år?

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
Voldsramte kvinder har fået øget kendskab til egne rettigheder?	0%	0%	25%	63%	6%	6%	16
Voldsramte kvinder har fået øget kendskab til eksisterende mulighed for hjælp og støtte?	6%	0%	25%	56%	6%	6%	16
Voldsramte kvinder møder mindre tabuisering og stigmatisering?	6%	38%	13%	25%	13%	6%	16
Voldsramte kvinder føler mindre skam og isolation?	13%	38%	19%	13%	0%	19%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.16: Krisecenterledere: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om udviklingen inden for de seneste år?

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
Voldsramte kvinder har fået øget kendskab til egne rettigheder?	4%	22%	19%	44%	7%	4%	27
Voldsramte kvinder har fået øget kendskab til eksisterende mulighed for hjælp og støtte?	4%	19%	22%	41%	7%	7%	27
Voldsramte kvinder møder mindre tabuisering og stigmatisering?	11%	26%	19%	33%	7%	4%	27
Voldsramte kvinder føler mindre skam og isolation?	30%	30%	19%	15%	7%	0%	27

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Under indsatsområdet støtte til ofrene er der iværksat metodeudviklingsprojekter med henblik på at forbedre krisecentrenes evne til at håndtere kvinder med anden etnisk baggrund og kvinder med handicap. På den baggrund er krisecenterlederne blevet bedt om at vurdere, i hvilken grad krisecentermedarbejdernes viden om vold mod kvinder med hhv. anden etnisk baggrund og med handicap er blevet forbedret.

Tabellen nedenfor viser, at 55 % af krisecenterlederne vurderer, at medarbejdernes viden om vold mod kvinder med anden etnisk baggrund er blevet forbedret i høj eller i meget grad, mens 41 % vurderer, at dette er i tilfældet i nogen grad.

Til sammenligning vurderer 15 % af krisecenterlederne, at medarbejdernes viden om vold mod kvinder med handicap er blevet større i høj eller i meget høj grad. Knap halvdelen (44 %) vurderer, at medarbejdernes viden om vold mod kvinder med handicap slet ikke eller i mindre grad er blevet øget. Resultatet skal ses i lyset af, at det er syv af krisecentrene, der har deltaget i udviklingsprojektet om vold mod kvinder med handicap.

Tabel 6.17: Krisecenterledere: I hvilken grad vurderer du, at medarbejderne på krisecenterets viden om følgende forhold er blevet større inden for de seneste år? – Medarbejdernes viden om vold mod kvinder med anden etnisk baggrund

	Antal	Procent
Slet ikke	0	0%
I mindre grad	1	4%
I nogen grad	11	41%
I høj grad	12	44%
I meget høj grad	3	11%
Total	27	100%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Tabel 6.18: Krisecenterledere: I hvilken grad vurderer du, at medarbejderne på krisecenterets viden om følgende forhold er blevet større inden for de seneste år? – Medarbejdernes viden om vold mod kvinder med handicap

	Antal	Procent
Slet ikke	6	22%
I mindre grad	6	22%
I nogen grad	10	37%
I høj grad	3	11%
I meget høj grad	1	4%
Ved ikke	1	4%
Total	27	100%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

6.3.2 **Udviklingen i forhold til at bryde voldsmønstrene**

I dette afsnit belyses resultaterne i forhold til målsætningen om at bryde voldsmønstrene med udgangspunkt i behandling af de voldsudøvende mænd. I handlingsplanen har der været afsat en betydelig del af midlerne til netop behandlingstilbuddene til voldsudøvere.

Tabellerne nedenfor viser, at der både blandt interesseorganisationer og krisecenterlederne er en udstrakt enighed om, at

- der blandt fagfolk er øget opmærksomhed på at hjælpe de voldsudøvende mænd
- der er øget kendskab til mulighederne for behandling blandt voldsudøvende mænd
- der er øget kendskab til mulighederne for behandling for voldsudøvende mænd hos de relevante fagfolk og myndigheder
- flere voldsudøvende mænd får tilbud om behandling.

Resultaterne skal ses i lyset af, at de behandlingstilbud til voldsudøvere, der er iværksat under handlingsplanen, er de primære på området. Det er derfor sandsynligt, at resultaterne i vid udstrækning kan tilskrives de aktiviteter, der er afholdt i regi af handlingsplanen.

Tabel 6.19: Interesseorganisationer: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om udviklingen inden for de seneste år ...

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
Der er blandt fagfolk øget opmærksomhed på at hjælpe de voldsudøvende mænd?	0%	6%	25%	31%	25%	13%	16
Der er øget kendskab til mulighederne for behandling blandt voldsudøvende mænd?	6%	13%	19%	50%	6%	6%	16
Der er øget kendskab til mulighederne for behandling for voldsudøvende mænd hos de relevante fagfolk og myndigheder	6%	0%	19%	38%	6%	31%	16
Flere voldsudøvende mænd får tilbud om behandling	0%	0%	19%	44%	6%	31%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.20: Krisecenterledere: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om udviklingen inden for de seneste år ...

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
Der er blandt fagfolk øget opmærksomhed på at hjælpe de voldsudøvende mænd?	7%	7%	15%	56%	11%	4%	27
Der er øget kendskab til mulighederne for behandling blandt voldsudøvende mænd?	7%	15%	22%	41%	7%	7%	27
Der er øget kendskab til mulighederne for behandling for voldsudøvende mænd hos de relevante fagfolk og myndigheder	4%	7%	30%	48%	4%	7%	27
Flere voldsudøvende mænd får tilbud om behandling	11%	7%	15%	44%	7%	15%	27

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

6.3.3 Udvikling i forhold til at styrke myndighedernes tværfaglige indsats

I dette afsnit analyseres udviklingen ift. at styrke myndighedernes tværfaglige indsats. Indledningsvis belyses interessenternes vurdering af fagfolkernes viden om vold i familien. Dernæst belyses interessenternes vurdering af samarbejdet mellem fagfolk, der arbejder med vold i familien.

Viden om vold

Resultaterne i tabellerne nedenfor viser, at meget få af interesseorganisationerne og krisecenterlederne mener, at relevante fagfolk og myndigheder har den fornødne viden om vold i familien. Således mener 13 % af interesseorganisationerne og 11 % af krisecenterlederne, at dette er tilfældet i høj eller i meget høj grad. Krisecenterle-

derne er særligt kritiske over for fagfolks og myndigheders viden om vold i familien, idet 63 % mener, at denne viden slet ikke eller i mindre grad er til stede.

Tabellerne viser endvidere, at interesseorganisationerne og krisecenterlederne har en lignende vurdering af fagfolks viden om vold mod personer med anden etnisk baggrund eller med funktionsnedsættelse.

Tabel 6.21: Interesseorganisationer: I hvilken grad vurderer du ...

	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke	Total
At de relevante fagfolk og myndigheder har fornøden viden om vold i familien?	6%	19%	56%	13%	0%	6%	16
At de relevante fagfolk og myndigheder har viden om de særlige problemstillinger i relation til vold mod kvinder med anden etnisk baggrund?	13%	6%	56%	6%	0%	19%	16
At de relevante fagfolk og myndigheder har viden om de særlige problemstillinger i relation til vold mod kvinder med funktionsnedsættelse?	6%	31%	38%	6%	0%	19%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.22: Krisecenterledere: I hvilken grad vurderer du ...

	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke	Total
At de relevante fagfolk og myndigheder har fornøden viden om vold i familien?	11%	52%	26%	11%	0%	0%	27
At de relevante fagfolk og myndigheder har viden om de særlige problemstillinger i relation til vold mod kvinder med anden etnisk baggrund?	15%	41%	33%	7%	0%	4%	27
At de relevante fagfolk og myndigheder har viden om de særlige problemstillinger i relation til vold mod kvinder med funktionsnedsættelse?	15%	48%	19%	0%	0%	19%	27

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Det er endvidere blevet undersøgt, hvordan sagsbehandlerne vurderer, at deres viden har udviklet sig inden for de seneste år. 22 % vurderer, at deres viden generelt om vold i familien i høj eller i meget høj grad er blevet større, mens 40 % vurderer, at dette slet ikke eller i mindre grad er tilfældet. Meget få vurderer, at deres viden om lovgivningen om vold i familien (8 %) og om partnervold (9 %) i høj eller i meget høj grad er blevet større. Flere af sagsbehandlerne vurderer, at deres viden om vold mod kvinder med anden etnisk baggrund end dansk (22 %), om tilbud til voldsramte kvinder (22 %), og om handlemuligheder i forbindelse med sager med voldsramte kvinder (21 %), er blevet større i høj eller i meget meget høj grad. Dette resultat skal ses i lyset af, at to væsentlige projekter under handlingsplanen rettet mod

fagfolk endnu ikke er iværksat, nemlig "Konferencen for Socialchefer" samt "Uddannelsesdage for fagfolk". Disse initiativer iværksættes i efteråret 2008.

Tabel 6.23: Sagsbehandlere: I hvilken grad vurderer du, at din viden om følgende forhold er blevet større inden for de seneste år?

	Slet ikke	I mindre grad	I nogen grad	I høj grad	I meget høj grad	Ved ikke	Total
Din viden generelt om vold i familien	17%	23%	38%	17%	5%	2%	127
Din viden om lovgivningen om vold i familien	28%	32%	32%	8%	0%	2%	127
Din viden om partnervold blandt unge	39%	33%	17%	6%	3%	2%	127
Din viden om vold mod kvinder med anden etnisk baggrund	27%	22%	28%	16%	6%	2%	127
Din viden om tilbud til voldsramte kvinder	17%	32%	28%	17%	5%	2%	127
Din viden om dine handlemuligheder i forbindelse med sager med voldsramte kvinder	17%	29%	33%	15%	6%	1%	127

Kilde: Spørgeskema blandt kommunale sagsbehandlere.

Samarbejde mellem fagfolk

I handlingsplanen fremhæves, at der er mange forskellige fagfolk, der har berøring med vold i familien, og at det derfor er vigtigt at styrke samarbejdet mellem de forskellige aktører. Samarbejdsrelationerne er blevet belyst i spørgeskemaundersøgelserne blandt interesseorganisationer, krisecenterledere og sagsbehandlere.

I undersøgelsen blandt interesseorganisationer er der mange 'ved ikke'-svar. Dette er udtryk for, at interessenterne sidder meget forskellige steder og derfor ikke har indsigt i alle de samarbejdsrelationer, der er spurgt til. Den mest positive vurdering er af samarbejdet mellem krisecentre og politi (31 %).

Tabel 6.24: Interesseorganisationer: Hvor enig eller uenig er du i ...

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
At der er et velfungerende samarbejde mellem frontpersonale og sagsbehandlere i forbindelse med sager om vold i familien?	13%	13%	38%	19%	0%	19%	16
At der er et velfungerende samarbejde mellem krisecentre og sagsbehandlere i forbindelse med sager om vold i familien?	0%	13%	38%	25%	0%	25%	16
At der er et velfungerende samarbejde mellem krisecentre og politi i forbindelse med sager om vold i familien?	6%	13%	19%	31%	0%	31%	16
At der er et velfungerende samarbejde mellem sagsbehandlere og politi i forbindelse med sager om vold i familien?	13%	13%	19%	6%	0%	50%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Blandt krisecentrene mener 19 %, at der er et velfungerende samarbejde mellem krisecenteret og sagsbehandlere, mens 37 % mener, at samarbejdet ikke fungerer godt. Derimod vurderes samarbejdet med politiet mere positivt, idet over halvdelen er enige eller helt enige i, at samarbejdet er velfungerende.

Resultaterne kan underbygges med resultaterne fra nogle af casestudierne. Her gav nogle af krisecenterlederne udtryk for, at sagsbehandlerne 'virker til at være langt væk'. Stor udskiftning blandt sagsbehandlerne angives som en årsag til dette.

Tabel 6.25: Krisecenterledere: Hvor enig eller uenig er du i ...

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
At der er et velfungerende samarbejde mellem frontpersonale og sagsbehandlere i forbindelse med sager om vold i familien?	11%	33%	33%	19%	0%	4%	27
At der er et velfungerende samarbejde mellem krisecentre og sagsbehandlere i forbindelse med sager om vold i familien?	7%	30%	44%	15%	4%	0%	27
At der er et velfungerende samarbejde mellem krisecentre og politi i forbindelse med sager om vold i familien?	0%	19%	26%	44%	11%	0%	27
At der er et velfungerende samarbejde mellem sagsbehandlere og politi i forbindelse med sager om vold i familien?	4%	22%	30%	4%	0%	41%	27

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Endelig er sagsbehandlerne blevet bedt om at vurdere, om deres samarbejde med frontpersonale, krisecentre og politi er blevet styrket i de seneste år. Her viser undersøgelsen, at 38 % vurderer, at samarbejdet med krisecentre er blevet styrket, og 33 % vurderer, at samarbejdet med politiet er styrket. Endelig vurderer 24 %, at samarbejdet med frontpersonale er blevet styrket.

Samlet set tegner resultaterne et billede af, at samarbejdet mellem fagfolkene på området, at samarbejdet er styrket, om end det fortsat ikke fungerer optimalt, og at der er behov for fokus på at forbedre dette.

Tabel 6.26: Sagsbehandlere: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om udviklingen inden for de seneste år ...

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
Samarbejde mellem frontpersonale og sagsbehandlere i forbindelse med sager om vold i familien er blevet styrket?	4%	13%	41%	20%	4%	19%	127
Samarbejde mellem krisecentre og sagsbehandlere i forbindelse med sager om vold i familien er blevet styrket?	6%	10%	34%	30%	8%	13%	127
Samarbejde mellem sagsbehandlere og politi i forbindelse med sager om vold i familien er blevet styrket?	6%	10%	37%	27%	6%	13%	127

Kilde: Spørgeskema blandt kommunale sagsbehandlere.

6.3.4 Udvikling i forhold til at øge vidensindsamlingen om vold

Det fjerde hovedmål med handlingsplanen er at øge vidensindsamlingen om vold. Til dette mål knytter sig dels et ønske om at øge videnniveauet blandt fagfolk, ligesom der knytter sig et ønske om at øge fokus på vold generelt i befolkningen.

I forbindelse med spørgeskemaundersøgelserne er de krisecenterledere og interesseorganisationer, der har kendskab til de informationskilder og rapporter, der er udarbejdet under handlingsplanen, blevet bedt om at give en samlet vurdering af, hvilket udbytte de har haft af disse. Dette drejer sig om:

- Nyhedsbreve eller andet informationsmateriale om vold mod kvinder med fysisk handicap – udarbejdet af LOKK
- Nyhedsbreve eller andet informationsmateriale om vold mod etniske minoritetskvinder – udarbejdet af LOKK
- Vold i familien og handicap – hvem gør noget – og hvad? – Udgivet af Servicestyrelsen
- Etniske minoritetskvinder på krisecenter – et metodehæfte – udgivet af LOKK og VFC Socialt Udsatte
- "Man skal bare sige det". Etniske minoritetsbørns fortællinger fra kvindekrisecentre – udgivet af LOKK og VFC Socialt Udsatte

- Statens Institut for Folkesundheds undersøgelse om partnervold blandt unge
- Danmarks Statistiks offerstatistik
- Statens Institut for Folkesundheds rapporter (2004 og 2007) om data og statistik om vold mod kvinder
- LOKKs årsstatistik om kvinder og børn på kvindekrisecentre
- "Faglig værktøjskasse: Stop volden mod kvinder – Bryd tavsheden".

Vurderingen af informationskilderne og rapporterne fremgår af tabellerne nedenfor. Det fremgår, at særligt krisecenterlederne vurderer at have fået et godt udbytte af det udarbejdede materiale. Således vurderer 80 % af krisecenterlederne at have fået stort eller meget stort udbytte. Til sammenligning vurderer knap halvdelen af sagsbehandlerne (46 %) hverken at have fået stort eller lille udbytte, mens 29 % vurderer at have fået stort udbytte.

Samlet set viser resultaterne, at krisecentrene har fået større udbytte af den udarbejdede information end sagsbehandlerne.

Tablet 6.27: Krisecenterledere: Hvilket udbytte har I på krisecenteret haft af at benytte disse informationskilder og rapporter?

	Antal	Procent
Meget lille udbytte	0	0%
Lille udbytte	0	0%
Hverken stort eller lille udbytte	5	20%
Stort udbytte	14	56%
Meget stort udbytte	6	24%
Total	25	100%
Ubesvaret	2	7%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Tablet 6.28: Sagsbehandlere: Hvilket udbytte har du haft af at benytte disse informationskilder og -rapporter?

	Antal	Procent
Meget lille udbytte	4	6%
Lille udbytte	12	19%
Hverken stort eller lille udbytte	29	46%
Stort udbytte	18	29%
Total	63	100%
Ubesvaret	64	50%

Kilde: Spørgeskema blandt kommunale sagsbehandlere.

Tabellerne nedenfor viser, at både interesseorganisationer og krisecenterledere vurderer, at problematikker om vold i familien indgår oftere i debatter både i faglige fora og i offentligheden (tabel 6.29 og 6.30).

Blandt sagsbehandlerne er der ca. 1/3, der mener at fokus på voldsramte kvinder er blevet større i kommunerne, og at problematikker om vold i familien oftere indgår i debatter i faglige fora. Tilsvarende er der ca. 1/3, der mener, at dette er det samme som tidligere (hverken/eller). Det politiske og ledelsesmæssige fokus i kommunen på vold mod kvinder vurderes ikke at være blevet større af sagsbehandlerne (tabel 6.31). Samlet set tegner der sig et billede af at det kommunale fokus på området ikke er blevet væsentligt større.

Meningerne er delte i interesseorganisationernes og krisecentrenes vurdering af, om der er mindre tabu om vold i familien end tidligere, og af om vold i familien ikke længere ses som en privat sag, men i højere grad som et samfundsproblem (tabel 6.29 og 6.30). Sagsbehandlernes vurdering af, om der er mindre tabu om vold i familien end tidligere, er ligeledes delte (tabel 6.31).

Da der som nævnt ovenfor er tale om et komplekst område, hvor mange forhold har betydning for udviklingen, er det ikke muligt at afgøre hvor stor en del af udviklingen, der kan henføres til indsatserne under handlingsplanen.

Tabel 6.29: Interesseorganisationer: Hvor enig eller uenig er du i ...

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
At problematikker om vold i familien indgår oftere i debatter i forskellige faglige fora?	0%	6%	19%	69%	0%	6%	16
At problematikker om vold i familien indgår oftere i debatter i offentligheden?	0%	13%	19%	69%	0%	0%	16
At der er tilstrækkeligt fokus på opsporing af vold i familien?	25%	56%	6%	13%	0%	0%	16
At der er mindre tabu om vold i familien end tidligere?	6%	31%	19%	44%	0%	0%	16
At vold i familien ikke længere ses som en privat sag, men et samfundsproblem?	6%	25%	19%	38%	13%	0%	16

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt interesseorganisationer.

Tabel 6.30: Krisecenterledere: Hvor enig eller uenig er du i ...

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
At problematikker om vold i familien indgår oftere i debatter i forskellige faglige fora?	0%	11%	26%	44%	15%	4%	27
At problematikker om vold i familien indgår oftere i debatter i offentligheden?	0%	7%	19%	56%	19%	0%	27
At der er tilstrækkeligt fokus på opsporing af vold i familien?	30%	56%	11%	4%	0%	0%	27
At der er mindre tabu om vold i familien end tidligere?	7%	26%	30%	30%	4%	4%	27
At vold i familien ikke længere ses som en privat sag, men et samfundsproblem?	4%	48%	11%	37%	0%	0%	27

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt krisecentre.

Tabel 6.31: Sagsbehandlere: Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om udviklingen inden for de seneste år ...

	Helt uenig	Uenig	Hverken eller	Enig	Helt enig	Ved ikke	Total
Det politiske og ledelsesmæssige fokus i kommunen på vold mod kvinder er blevet større?	6%	24%	43%	14%	2%	11%	127
Fokus på vold mod kvinder er blevet større blandt fagfolk i kommunen?	5%	18%	30%	31%	5%	12%	127
Problematikker om vold i familien indgår oftere i debatter i forskellige faglige fora?	6%	12%	35%	31%	7%	9%	127
Fokus på opsporing af vold i familien er blevet styrket blandt frontpersonale i dagtilbuddene og skolerne?	6%	16%	29%	22%	4%	24%	127
Fokus på at iværksætte en tidlig indsats mod vold i familien er blevet bedre styrket i kommunen?	5%	17%	30%	21%	5%	23%	127
Der er mindre tabu om vold i familien, end tidligere?	6%	19%	28%	28%	7%	11%	127

Kilde: Spørgeskema blandt kommunale sagsbehandlere.

6.4 **Befolkningens opfattelse af vold mod kvinder**

Handlingsplanen indeholder en række initiativer rettet mod den brede befolkning. I forbindelse med evalueringen er der i juni 2008 gennemført en omnibusundersøgelse blandt et repræsentativt udsnit af befolkningen med henblik på at få et billede af befolkningens opfattelse af vold mod kvinder. I undersøgelsen er svarpersonerne blevet bedt om at svare på tre spørgsmål, som ligeledes blev stillet i forbindelse med evalueringen af den første handlingsplan i januar 2005.

Svarpersonerne er for det første blevet bedt om at vurdere, hvor meget vold mod kvinder fylder i medierne og den offentlige debat sammenlignet med for to år siden. Undersøgelsen viser, at 28 % af danskerne oplever, at emnet vold mod kvinder fylder mere i dag end for to år siden, 15 % oplever, at det fylder mindre, mens 50 % oplever, at det fylder det samme (tabel 6.32). I undersøgelsen gennemført i januar 2005, var 36% af den opfattelse, at vold fylder mere end tidligere, 38% mente at vold fylder det samme, mens 15% mente at vold fylder mindre end tidligere. Samlet set tyder tallene på, at udviklingen i perioden under den første handlingsplan, hvor vold kom til at fylde stadig mere i medierne, er fortsat under den nuværende handlingsplan.

Som nævnt ovenfor er der tale om et komplekst område, hvor mange forhold har betydning for udviklingen. Det er derfor ikke muligt at afgøre hvor stor en del af udviklingen, der kan henføres til indsætterne under handlingsplanen.

Tabel 6.32: Befolkningen: Hvor meget mener du, at emnet "vold mod kvinder" fylder i medierne og den offentlige debat i dag i forhold til for to år siden?

	Procent 2008	Procent 2005
Fylder mere	28%	36%
Uændret/det samme	50%	38%
Fylder mindre	15%	15%
Ved ikke	7%	11%
Total	100%	100%

Kilde: Omnibusundersøgelse i befolkningen (n 2008=1248, n 2005=951).

I omnibusundersøgelsen, er svarpersonerne endvidere blevet bedt om at svare på, om de kender et krisecenter, hvortil man kan henvise en voldsramt kvinde. Ca. halvdelen (46 %) har svaret, at de kender et krisecenter. I forbindelse med evalueringen af den første handlingsplan til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien blev der i januar 2005 stillet samme spørgsmål til et repræsentativt udsnit af befolkningen. Her var det ligeledes ca. halvdelen (48 %), der svarede bekræftende på spørgsmålet om kendskab til et krisecenter. Det kan således konkluderes, at der ikke er sket en udvikling i kendskabet til krisecentre, man kan henvise til inden for de seneste tre år for befolkningen som helhed.

Tabel 6.33: Befolkningen: Kender du til nogen krisecentre, hvortil du kunne henvise en kvinde, der var blevet udsat for vold?

	Procent 2008	Procent 2005
Ja	46%	48%
Nej	52%	51%
Ved ikke	3%	1%
Total	100%	100%

Kilde: Omnibusundersøgelse blandt den danske befolkning (n 2008=1248, n 2005=952).

Endelig viser omnibus-undersøgelsen, at internettet er blevet det vigtigste medie, hvis man vil søge om information om, hvilke tilbud der findes til voldsramte kvinder (tabel 6.34 nedenfor). Sammenlignes med den seneste evaluering i 2005 var der dengang 51 %, der først ville søge informationer på internettet. Den mest markante forskel er derudover, at 6 % nu vil søge information hos kommunen, mens dette tal med 12 % var højere i 2005. Denne udvikling er ikke mindst interessant set i lyset af handlingsplanens fokus på at sikre en kommunal forankring af indsatsen for vold mod kvinder.

Tabel 6.34: Befolkningen: Hvor ville du først søge efter information, hvis du skulle vide mere om, hvilke tilbud der findes til voldsramte kvinder?

	Procent 2008	Procent 2005
Internettet	72%	51%
Telefonbog	1%	6%
Politiet	6%	6%
Kommunen	6%	12%
Familie/venner/kolleger	2%	1%
Telefonoplysningen	0%	0%
Krisecenter	12%	7%
Andet	0%	5%
Ved ikke	1%	11%

Kilde: Omnibusundersøgelse i befolkningen (n 2008=1248, n 2005=950).

7. Styring og organisering af handlingsplanen

Som en del af evalueringen har Rambøll Management undersøgt styringen og organiseringen af handlingsplanen til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien. I denne del af evalueringen sondres mellem tre faser; forberedelse, administration og opfølgning.

7.1 Forberedelsen af handlingsplanen

I forbindelse med forberedelsen af handlingsplanen har proceduren været, at der forud for satspuljeforhandlingerne i efteråret 2004 har været dialog mellem den tværministerielle arbejdsgruppe og forskellige centrale aktører, som på forskellig vis er involveret i indsatsen mod mænds vold mod kvinder. I denne dialog har de forskellige aktører bidraget til at identificere, hvilke behov en ny handlingsplan skulle adressere i forhold til at bekæmpe vold mod kvinder, ligesom de forskellige aktører er blevet opfordret til at komme med forslag til nye initiativer under handlingsplanen. Tilsvarende har de involverede ministerier selv stillet forslag ud fra deres viden og erfaringer inden for området.

Efterfølgende har den tværministerielle arbejdsgruppe drøftet de forskellige forslag til initiativer, hvor de centrale punkter i drøftelserne ifølge arbejdsgruppens repræsentanter har været forslagernes realisérbarhed, relevans og økonomi set i forhold til den samlede handlingsplan. En enkelt repræsentant for arbejdsgruppen påpeger, at det i realiteten har været forholdsvis nemt at prioritere, og at stort set alle forslag er kommet med i den endelige handlingsplan, mens enkelte forslag har ligget uden for handlingsplanens fokus og derfor ikke er kommet med i handlingsplanen, som fx initiativer til bekæmpelse af seksualiseret vold, som i stedet er finansieret under en særskilt handlingsplan.

Drøftelserne af initiativerne er foregået internt i den tværministerielle arbejdsgruppe, hvor repræsentanterne for de enkelte ministerier har haft til opgave at sikre godkendelse af målsætninger, målgrupper og initiativer i eget ministerium. På baggrund af drøftelserne i arbejdsgruppen er de foreslåede initiativer efterfølgende blevet kategoriseret i forhold til de fire indsatsområder, hvorpå Ligestillingsafdelingen har forestået den endelige udfærdigelse af handlingsplanen. Udkastet til handlingsplanen er endelig blevet politisk behandlet i de enkelte ministerier, som har haft mulighed for at kommentere udkastet til handlingsplanens ordlyd, om end det er oplevelsen blandt repræsentanterne for arbejdsgruppen, at der har været sparsomme ændringer som følge af, at der løbende har været tilbagemeldinger fra arbejdsgruppens repræsentanter til de enkelte ministerier.

Fra både interessenterne og arbejdsgruppens repræsentanter udtrykkes der overordnet tilfredshed med tilgangen til forberedelsen af handlingsplanen. Således påpeger flere repræsentanter for arbejdsgruppen og interessenterne, at tilgangen sikrer, at de praktiske behov i indsatsen bliver dækket af handlingsplanen. Dog påpeger to repræsentanter for arbejdsgruppen og flere af projektlederne på de igangsatte initia-

tiver dog også, at det er afgørende, at arbejdsgruppen repræsenterer alle relevante ministerier, og at man aktuelt savner Undervisningsministeriet og Beskæftigelsesministeriet i arbejdsgruppen. At man savner Undervisningsministeriet begrundes med, at ministeriet har ansvaret for at sikre de rette kompetencer blandt de forskellige fagfolk på området, idet størstedelen af de relevante uddannelser (som fx sociale højskoler, læreruddannelse, pædagoguddannelse og sygeplejerskeuddannelse) ligger under Undervisningsministeriets ressortområde. Og savnet af Beskæftigelsesministeriet begrundes med, dels at sagsbehandlere på beskæftigelsesområdet kan spille en central rolle i opsporingen af voldsramte kvinder, fordi det ofte er i relation til arbejdsmarkedet, at man først ser ændringer i kvindens adfærd, dels at der er dokumenteret en sammenhæng mellem vold i familien og marginalisering på arbejdsmarkedet, hvorfor der er behov for en særlig indsats i forhold til at fastholde kvinderne på arbejdsmarkedet.

7.1.1 **Vurdering af forberedelsen af handlingsplanen**

Ifølge Økonomistyrelsens vejledning om effektiv tilskudsadministration skal administration af tilskud ske med afsæt i en bevillingsmæssig og indholdsmæssig hjemmel, herunder en beskrivelse af formålet med tilskudsordningen, hvem der kan modtage tilskud, hvad der kan søges tilskud om samt ansøgningsbeløb og regler for bortfald og tilbagebetaling²³. Derudover bør en effektiv tilskudsadministration ifølge Økonomistyrelsens vejledning have klare, operationelle kriterier for støtte, således at det er gennemskueligt, hvilke kriterier der ligger til grund for bevilling eller afslag på støtte inden for ordningen.

En vurdering af proceduren omkring forberedelsen af handlingsplanen i forhold til disse retningslinjer rejser spørgsmålet om, hvorvidt der har været tilstrækkeligt klare kriterier for, hvilke forslag til initiativer der er blevet inkluderet i og finansieret gennem handlingsplanen. Som nævnt ovenfor har arbejdsgruppen vurderet forslagene i forhold til kriterier som relevans, realisérbarhed og økonomi, mens der ikke foreligger nogen dokumentation for operationalisering af disse overordnede kriterier.

Ligeledes påpeger Rigsrevisionen i en tidligere beretning om administrationen af puljer på det sociale område, at en operationalisering af en pulje bør indebære, at det ansvarlige ministerium identificerer og indsnævrer målgruppens behov, og at denne viden ligger til grund for en dimensionering af indsatsen, herunder en beskrivelse af, hvilke initiativer der bidrager til at opfylde målsætningerne med puljen samt mål for omfanget af det enkelte initiativ i forhold til de øvrige initiativer²⁴. Forberedelsen af handlingsplanen til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn 2005-2008 har inkluderet en identifikation og indsnævring af målgruppens behov gennem en løbende dialog med de centrale aktører på området, og denne dialog har i vid udstrækning ligget til grund for den overordnede dimensionering af indsatsen. Derimod er der ikke i den forberedende fase udarbejdet en beskrivelse af sammenhængen mellem de overordnede målsætninger og de konkrete initiativer under handlingsplanen, idet dialogen mellem den tværministerielle arbejdsgruppe og de centrale aktører både

²³ Økonomistyrelsen (2004): "Vejledning om effektiv tilskudsforvaltning".

²⁴ Rigsrevisionen (2006): "Beretning til statsrevisorerne om Pulje til socialt udsatte grupper".

har involveret afdækning af behov og indhentning af forslag til initiativer, uden at der har været opstillet specifikke målsætninger for indsatsområderne, som har været styrende for udvælgelsen af initiativerne.

I forlængelse heraf anbefaler Rambøll Management, at man i fremtiden involverer de centrale aktører i den indledende identifikation og afdækning af behovene, og at denne dialog danner grundlag for en proces i arbejdsgruppen, hvor der bliver opstillet overordnede strategiske målsætninger for den samlede handlingsplan samt specifikke, operationelle målsætninger for de forskellige indsatsområder. Disse målsætninger kan efterfølgende danne grundlag for at indhente forslag til konkrete initiativer blandt de centrale aktører på området. Denne tilgang vil sikre, at man fortsat har en høj grad af involvering af interessenterne i forberedelsen af handlingsplanen, samtidig med at man vil skabe grundlag for et øget fokus på sammenhæng mellem målsætninger og initiativer og dermed muliggøre en styring efter resultaterne.

7.2 Administration af handlingsplanen

Som nævnt tidligere har en stor del af initiativerne allerede i forberedelsesfasen været konkretiseret i projektansøgninger med tilhørende budgetter fra navngivne organisationer. Størstedelen af midlerne fra satspuljen har derfor fra starten været reserveret til finansieringen af disse initiativer, mens resten af midlerne fra satspuljen har været reserveret til initiativer, som efterfølgende har været i udbud, herunder primært kampagner, informationsaktiviteter og uddannelsesaktiviteter. Herudover er der enkelte initiativer, som er finansieret af midler fra de ansvarlige ministeriers egne budgetter, herunder bl.a. undersøgelser i regi af Justitsministeriet og Integrationsministeriet, ligesom enkelte initiativer under handlingsplanen kun er delvist finansieret via satspuljemidlerne til handlingsplanen, mens resten af midlerne er bevilget fra andre puljer.

Denne tilgang til udmøntningen og administrationen af midlerne betyder, at det ifølge repræsentanterne for arbejdsgruppen været forholdsvis nemt for Ligestillingsafdelingen at varetage den overordnede administration af satspuljemidlerne til realiseringen af handlingsplanen, idet man allerede fra starten har haft et overblik over de forventede bevillinger til de forskellige initiativer. Samtidig har tilgangen muliggjort, at Ligestillingsafdelingen har kunnet opretholde en reservation af midler, som løbende har kunnet imødekomme ansøgninger om ekstrabevillinger til enkelte initiativer eller om bevillinger til initiativer, som kan supplere initiativerne under handlingsplanen. Disse supplerende initiativer indgår dog ikke som en del af evalueringen.

Det er både blandt arbejdsgruppens repræsentanter og blandt projektlederne på de igangsatte initiativer vurderingen, at tilgangen til udmøntningen og administrationen er hensigtsmæssig i forhold til at sikre, at de aktuelle behov i styrkelsen af indsatsen dækkes. Interviewene med projektlederne viser dog også, at der ofte er uklarhed om, hvorvidt det enkelte initiativ er finansieret under satsmidlerne til realiseringen af handlingsplanen eller via andre midler i ministerierne, og at denne uklarhed skyldes, at handlingsplanen realiseres via forskellige kilder.

I den konkrete udmøntning og administration af handlingsplanen har initiativerne været fordelt og forankret på tværs af de involverede ministerier for dermed at understøtte en bredere forankring af handlingsplanen. Det er således det enkelte fagministerium, der har haft ansvaret for igangsættelsen og opfølgningen på de enkelte initiativer, mens enkelte initiativer har været forankret på tværs af to ministerier.

At der ikke har været en samlet administration af handlingsplanen betyder ifølge flere af arbejdsgruppens repræsentanter, at der har været for lidt fokus på den indbyrdes rækkefølge og sammenhæng mellem de forskellige initiativer. I forlængelse heraf efterlyser flere repræsentanter for arbejdsgruppen en samlet tidsplan for udmøntningen af handlingsplanens initiativer, som kunne tage højde for, hvordan initiativerne kunne understøtte hinanden. Det er dog ikke i samme grad oplevelsen blandt projektlederne af initiativerne, at der har manglet koordination mellem de forskellige initiativer, hvilket ifølge projektlederne delvis skyldes, at en del af initiativerne har været koordineret af de ansvarlige organisationer.

Ligeledes er det oplevelsen blandt flere af arbejdsgruppens repræsentanter, at den decentrale administration betyder, at der i det enkelte ministerium primært er overblik over og kendskab til de initiativer, som ministeriet selv er ansvarlig for, mens engagementet og ejerskabet i forhold til den samlede handlingsplan reduceres. Denne tendens forstærkes af, at der har været stor udskiftning blandt arbejdsgruppens repræsentanter, således at den fælles forståelse af handlingsplanen forsvinder. Dette er dog forsøgt imødekommet gennem udarbejdelsen af årlige statusrapporter over gennemførelsen af handlingsplanen.

7.2.1 **Vurdering af administrationen**

Det er Rambøll Managements vurdering, at tilgangen i forbindelse med udmøntningen og administrationen af handlingsplanen er hensigtsmæssig i forhold til at imødekomme de behov, som praktikere og forskere inden for området har identificeret gennem deres arbejde.

Imidlertid er det vores vurdering, at tilgangen skaber en uklar afgrænsning mellem forberedelsen af handlingsplan og udmøntningen af handlingsplanens initiativer, og at dette kan udelukke potentielle leverandører fra at få kendskab til muligheden for at byde ind på initiativer under handlingsplanen, hvilket er i modstrid med vejledningen om effektiv tilskudsforvaltning²⁵. Problemet reduceres dog af, at der er tale om en forholdsvis begrænset kreds af aktører, og at det indbyrdes kendskab er stort, således at viden spredes, og de rette aktører identificeres. Ligeledes er det vores vurdering, at udfordringen også delvist imødekommes af, at initiativer, som vedrører en bredere kreds af aktører, der ikke på forhånd er kendt af arbejdsgruppens repræsentanter, oftest kommer i offentligt udbud, således at de potentielle leverandører har mulighed for at byde ind på opgaven.

I forhold til den decentrale administration af handlingsplanens initiativer er det Rambøll Managements vurdering, at der er gode intentioner om at skabe en bred foran-

²⁵ Økonomistyrelsen (2004): *"Vejledning om effektiv tilskudsforvaltning"*.

kring gennem en decentralisering af ansvaret. Imidlertid er det dog også vores vurdering, at decentraliseringen ikke bør ske på bekostning af en central koordination af udmøntningen og administrationen af handlingsplanen, således at man sikrer, at der er en bred forankring af den samlede handlingsplan, frem for af de enkelte initiativer under handlingsplanen.

I forlængelse heraf anbefaler Rambøll Management, at der i forbindelse med fremtidige handlingsplaner på området udarbejdes et bilag til handlingsplanen med en tidsplan for implementeringen af handlingsplanens initiativer samt en klar beskrivelse af ansvars- og kompetencefordeling mellem arbejdsgruppen, ministerierne, tilskudsadministration og styrelsen. Tilsvarende kan bilaget med fordel indeholde en redegørelse for, hvordan de enkelte initiativer udmøntes (som projektansøgning, puljeansøgning eller udbud) og hvordan de finansieres.

7.3 **Opfølgningen på handlingsplanen**

Opfølgningen på handlingsplanen omfatter både opfølgning på de enkelte initiativer og opfølgning på den samlede handlingsplan.

Den formelle opfølgning på de enkelte initiativer varetages af Sikringsstyrelsen (tidl. Tilskudsadministrationen) under Velfærdsministeriet for så vidt angår initiativer finansieret gennem satspuljemidler, idet det er Sikringsstyrelsen, der har ansvaret for den økonomiske styring. Denne arbejdsdeling betyder ifølge repræsentanter for arbejdsgruppen, at disse kun har været involveret i den formelle opfølgning, hvis betingelserne i tilskudsbrevet bliver brudt, eller hvis Sikringsstyrelsen bliver opmærksomme på andre uregelmæssigheder vedr. de enkelte initiativer. Opfølgningen på initiativer finansieret via fagministeriernes egne budgetter eller via andre puljer foregår i de relevante fagministerier. Som supplement til den formelle opfølgning, som har fokus på økonomi og faglig progression, har de involverede ministerier ifølge arbejdsgruppens repræsentanter en løbende, uformel dialog med projektlederne, ligesom der på en række initiativer holdes møder mellem projektlederen og de ansvarlige personer i ministerierne i forbindelse med milepæle i gennemførelsen af initiativet, fx forud for offentliggørelse af rapporter eller lancering af kampagner.

Opfølgningen på den samlede handlingsplan har foregået i et samarbejde mellem Ligestillingsafdelingen og de involverede fagministerier. Det har været Ligestillingsafdelingens ansvar på vegne af arbejdsgruppen at udarbejde en årlig status for realiseringen af handlingsplanen, som er baseret på fagministeriernes statusrapporter for egne initiativer. Denne samlede status for handlingsplanen har primært fokus på status for gennemførelsen af initiativerne, mens der er begrænset fokus på, hvorvidt målsætningerne for handlingsplanen er nået.

Interviewene med repræsentanterne for arbejdsgruppen viser, at repræsentanterne fra fagministerierne ikke føler sig involveret i opfølgningen på den samlede handlingsplan, og at dette betyder, at de har begrænset viden om gennemførelsen af handlingsplanen ud over de initiativer, som de selv er ansvarlige for, og hvad de kan læse i de årlige statusrapporter. I forlængelse heraf påpeger enkelte repræsentanter for arbejdsgruppen, at de gerne vil være dybere involveret i opfølgningen på hand-

lingsplanen for dermed at have mere viden om, hvad der sker, idet dette er en forudsætning for at kunne give fyldestgørende svar på folketingssspørgsmål og i den løbende ministerbetjening.

Både opfølgningen på de enkelte initiativer og på den samlede handlingsplan har primært fokus på økonomi og gennemførelse af aktiviteter, mens der er begrænset fokus på eller dokumentation for, hvorvidt målsætningerne er nået, og der er da heller ikke i handlingsplanen eller projektansøgningerne opstillet klare målsætninger og resultatkrav, som kan danne grundlag for en sådan opfølgning. I forlængelse heraf peger flere af repræsentanterne for arbejdsgruppen på, at der er for lidt fokus på, hvad der virker, og at nogle af initiativerne igangsættes så sent, at det reelt ikke er muligt at følge op på virkningen af disse inden for handlingsplanens tidsramme.

7.3.1 **Vurdering af opfølgningen**

Det er Rambøll Management, at en central udfordring i opfølgningen på handlingsplanen er, at der mangler klare resultat- og effektmål for de enkelte initiativer og for den samlede handlingsplan, og at dette betyder, at det er vanskeligt at vurdere, om målsætningerne nås. Ifølge vejledningen om effektiv tilskudsforvaltning er opstillingen af mål og resultatkrav eller succeskriterier *"en forudsætning for, at der kan foretages en evaluering af, om den fastsatte målsætning for ordningerne opfyldes, og om reglerne har virket efter hensigten. Det er derfor vigtigt, at der er opstillet klare mål og resultatkrav/succeskriterier i forbindelse med designfasen, således at disse kan anvendes som udgangspunkt for evalueringen"*²⁶.

I forlængelse heraf anbefaler Rambøll Management, at der i udarbejdelsen af fremtidige handlingsplaner på området arbejdes med klare målsætninger for den samlede handlingsplan og klare resultatkrav og succeskriterier for de enkelte initiativer, samt at der sker en løbende opfølgning på, hvorvidt de enkelte initiativer indfrier resultatkravene. Dette vil styrke grundlaget for både den løbende styring af handlingsplanens initiativer og for den samlede evaluering af handlingsplanen.

---

²⁶ Økonomistyrelsen (2004): *"Vejledning om effektiv tilskudsforvaltning"*.

8. Bilag: Evalueringens metodiske grundlag

Evalueringen har form af en programevaluering, der belyser, hvorvidt handlingsplanen er gennemført som planlagt og om målsætningerne for handlingsplanen er indfriet. Evalueringen bygger på tre primære elementer:

1. Dokumentstudier og interview med den tværfaglige arbejdsgruppe og projektlederne af initiativerne
2. En kvalitativ analyse af seks initiativer baseret på interview med projektledere, projektmedarbejdere, samarbejdspartnere og interessenter
3. Kvantitative spørgeskemaundersøgelser blandt interesseorganisationer, ledere af kvindekrisecentre og kommunale myndighedssagsbehandlere.

De to første elementer har primært haft til formål at belyse gennemførelsen af handlingsplanens initiativer, mens det tredje element har haft til formål at belyse interessenternes vurdering af dels relevansen og prioriteringen af handlingsplanens indsatsområder, dels resultaterne og virkningen af initiativerne.

Evalueringen gennemføres som en slutevaluering ved afslutningen af perioden for handlingsplanen. Dette betyder, at det ikke har været muligt at foretage en nulpunktsmåling, som kan danne grundlag for en efterfølgende måling af effekten i forhold til hhv. voldsudøvere, voldsramte og myndigheder. Selvom det således er muligt at indsamle data om interessenternes vurdering af status i forhold til de forskellige målsætninger, er der ikke datagrundlag for at vurdere den relative forbedring i forhold til udgangspunktet forud for iværksættelsen af handlingsplanen. Ligeledes betyder tidspunktet for gennemførelsen af evalueringen, at det kun i begrænset omfang har været muligt at tilvejebringe dokumentation for bæredygtigheden eller varigheden af effekterne, idet evalueringen netop gennemføres ved afslutningen af handlingsplanens gyldighedsperiode og dermed ikke kan tilvejebringe viden om, hvad der sker efter denne periode. Endelig betyder tidspunktet for evalueringen, at enkelte initiativer først igangsættes efter evalueringens afslutning, hvilket har betydning for interessenternes vurdering af resultaterne og virkningerne inden for de relaterede indsatsområder.

I det følgende redegøres for hvert af elementerne i evalueringen.

8.1 Dokumentstudier og interview med den tværfaglige arbejdsgruppe og projektlederne af initiativerne

For alle initiativer under handlingsplanen er der gennemført et dokumentstudie af projektbeskrivelser og tilskudsbreve, i det omfang de har været tilgængelige. Dokumentstudiet har endvidere omfattet skriftligt materiale udarbejdet under de enkelte initiativer samt de årlige statusrapporter for handlingsplanen.

Endvidere er der gennemført interview med projektlederen for hvert af initiativerne. Interviewene er gennemført med udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide.

8.2 **Kvalitativ analyse af seks initiativer baseret på interview med projektledere, projektmedarbejdere, samarbejdspartnere og målgrupperepræsentanter**

Som led i evalueringen er der udvalgt seks initiativer, hvor der er gennemført en kvalitativ analyse baseret på interview med projektledere og projektmedarbejdere, samarbejdspartnere og målgrupperepræsentanter. Initiativerne er udvalgt således, at der er en klart definerbar målgruppe. Herefter er der udvalgt initiativer inden for hvert af indsatsområderne; aktiviteter rettet mod ofrene, aktiviteter rettet mod voldsudøvere og aktiviteter rettet mod fagfolk.

Interviewene med projektledere og projektmedarbejdere, samarbejdspartnere og målgrupperepræsentanter er gennemført som gruppeinterview efter en semistruktureret interviewguide. For nogle af initiativerne har der ikke kunne identificeres repræsentanter for målgruppen. For at sikre deltagelse af initiativernes samarbejdspartnere er interviewene med denne målgruppe i enkelte tilfælde gennemført som telefoninterview.

8.3 **Spørgeskemaundersøgelser blandt interesseorganisationer, ledere af kvindekrisecentre og kommunale sagsbehandlere**

8.3.1 **Målgrupper**

Der er gennemført spørgeskemaundersøgelser blandt tre målgrupper:

- 1) Interesseorganisationer, der har været involveret i handlingsplanen
- 2) Krisecentre, der tilbyder til ophold til voldsramte kvinder
- 3) Sagsbehandlere i kommunerne på social- og børn- og ungeområdet, som inden for det seneste år har været involveret i sager, hvor der indgår vold.

8.3.2 **Gennemførelse af undersøgelserne**

Kontaktoplysninger på interesseorganisationer og krisecentre er indsamlet via internettet.

Kontaktoplysninger på kommunale sagsbehandlere er indsamlet gennem kontakt til socialcheferne i kommunerne. Der har været forskel på kvaliteten af kontaktoplysninger. Nogle kommuner har valgt at udvælge få sagsbehandlere til undersøgelsen, mens andre har valgt at sende os en liste med alle sagsbehandlere. De 38 deltagende kommuner er en kombination af store, mellemstore og små kommuner. Samlet set er der derfor et godt fundament for undersøgelsen.

Undersøgelserne er udført som en kombination af online og telefonisk undersøgelse. Respondenterne har først modtaget en mail med link til spørgeskemaundersøgelsen og er derefter blevet ringet op med mulighed for telefonisk interview. I to kommu-

ner, hvor det ikke har været muligt at udarbejde en liste med kontaktoplysninger, har en central kontaktperson i kommunen videresendt et link til spørgeskemaet til de relevante sagsbehandlere.

Undersøgelsen blandt *interesseorganisationer* blev igangsat den 10. juni og afsluttet den 6. juli. Der blev sendt to rykkermails i perioden, og alle der ikke havde svaret blev kontaktet pr. telefon.

Nedenfor ses, hvilke 16 interesseorganisationer der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen.

- Rehabiliteringscenter for etniske kvinder i Danmark
- Rigspolitiet
- Mødrehjælpen
- Dansk Kvindesamfund
- KVINFO
- Kvinder med handicap
- Aalborg Manderådgivning
- Dialog mod Vold
- Herning Manderådgivning
- Børns Vilkår
- 3F
- Handicapenheden under Servicestyrelsen
- Udsatteenheden under Servicestyrelsen
- Alternativ til Vold
- LOKK
- Dansk Røde Kors.

Undersøgelsen blandt *krisecentre* blev igangsat den 17. juni og afsluttedes den 6. juli. Der blev sendt to rykkermails i perioden, og alle der ikke havde svaret blev kontaktet pr. telefon.

I undersøgelsen blandt *sagsbehandlere* blev invitationerne til spørgeskemaundersøgelsen udsendt efterhånden, som kommunerne fremsendte kontaktoplysninger på sagsbehandlerne. Der blev sendt invitationer ud i 13 omgange. De første modtog en mail torsdag den 12. juni, og de sidste modtog en mail to dage inden den endelige frist den 6. juli. Rykkerproceduren er ligeledes blevet tilpasset den løbende udsendelse.

Den løbende indsamling af kontaktoplysninger og besvarelser muliggjorde, at så mange kommuner som muligt fik mulighed for at deltage. I alt har 38 af landets 98 kommuner deltaget i undersøgelsen og fremsendt kontaktoplysninger på sagsbehandlerne. Heraf er spørgeskemaet for to af kommunerne udsendt som et fælles link til sagsbehandlerne, da der ikke har kunnet konstrueres en liste med kontaktoplysninger. 10 sagsbehandlere har besvaret via fælles links. Hverken Lolland eller Dragør

mener at have haft sager med vold i det seneste år. De har derfor ikke sendt kontaktoplysninger²⁷.

Tabellen nedenfor viser de kommuner, der har sendt kontaktoplysninger på sagsbehandlere til Rambøll Management og de to kommuner, der har modtaget fælles link.

Tabel 8.1 Liste over deltagende kommuner

Allerød	Nyborg
Ballerup	Ringkøbing-Skjern
Bornholm	Roskilde
Brøndby	Rødovre
Gentofte	Solrød
Glostrup	Stevns*
Greve	Struer
Gribskov	Syddjurs
Helsingør	Sønderborg
Herlev	Tårnby*
Hillerød	Vallensbæk
Høje-Taastrup	Varde
Hørsholm	Vejle
Ikast-Brande	Ærø
Ishøj	Aabenraa
Kerteminde	Århus
København	
Køge	
Lyngby-Taarbæk	
Læsø	
Middelfart	
Morsø	

Kommuner med * har modtaget fælles link i stedet for at indsende kontaktoplysninger. Vallensbæk og Ishøj har samarbejde om sagsbehandling.

8.3.3 Svarprocenter og frafaldsårsager

Af tabellen nedenfor fremgår svarprocenten for de tre undersøgelser.

Tabel 8.2: Svarprocenter

Undersøgelse	Antal indkomne svar	Svarprocent
Interesseorganisationer	16	76%
Krisecentre	27	61%
Sagsbehandlere	248	63%

²⁷ Efter indsamlingen var afsluttet d. 8. juli, modtog vi en udvidet liste fra København samt Aalborg. De pågældende sagsbehandlere er ikke blevet kontaktet.

Årsagerne til frafald blandt interesseorganisationerne er i ét tilfælde, at der er skiftet kontaktperson. To kunne ikke træffes pga. ferie, og de sidste to har svaret delvist på spørgeskemaet.

I undersøgelsen blandt krisecentre har krisecenterlederen i 12 tilfælde været på ferie, i et tilfælde ikke ønsket at deltage og i et tilfælde ikke ment, at de kunne svare på spørgeskemaet. Fem har svaret delvist på skemaet.

I undersøgelsen blandt *sagsbehandlere* er populationen alle sagsbehandlere i alle landets kommuner, der arbejder med sager, hvor der er sket vold i familien. Der er uklarhed om præcist, hvor mange der findes i denne gruppe. I de 38 kommuner har vi fået navne og kontaktoplysninger på 400 sagsbehandlere. Heraf har 248 besvaret spørgeskemaet, og af dem har 127 haft sager med vold.

Den blandede kvalitet af kontaktoplysningerne på sagsbehandlerne, jf. ovenfor, har naturligvis spillet ind på mulighederne for kontakt. Kommunerne har været gode til at videregive direkte telefonnumre samt e-mails. Ferien har dog betydet, at mange ikke har haft mulighed for at deltage. Meget få har valgt at sige nej til deltagelse. Der er syv, som ved telefonisk kontakt har frabedt sig deltagelse. Fordelingen af forskellige frafaldsårsager findes i tabel 8.3.

Tabel 8.3: Årsager til frafald blandt sagsbehandlere

	Respondenter
Respondenten falder uden for målgruppe	9
Ønsker ikke at deltage (ikke interesseret)	7
Kan ikke træffes inden for perioden	60
Andet	9
Delvist besvaret	4
Ikke klar afslutningskode	63

I det følgende gennemgås kategorierne i tabel 8.3 kort. Det fører til en vurdering af bruttostikprøven i forhold til nettostikprøven.

Den første kategori, som er 'respondenten falder uden for målgruppen', er blevet registreret, hvis respondenter med det samme siger, at han/hun fx arbejder på handicapområdet i en funktion, der aldrig vil have berøring med sager, hvor der er vold, eller er ophørt i stillingen.

Den anden kategori registreres, hvis respondenter af princip ikke deltager i telefonundersøgelser, ikke har tid og ikke vil ringes op igen. Hver gang er det forsøgt at indgå aftale med respondenter, hvis vedkommende ikke har tid på det tidspunkt, hen/hun er blevet kontaktet.

Den tredje kategori vedrører mulighederne for kontakt. Flere af de personer, vi har fået kontaktoplysninger på, har ikke været at træffe i indsamlingsperioden pga. ferie, kursus eller orlov.

Der er 63, hvor vi ikke har en klar afslutningskode. Det er alle sagsbehandlere, der er forsøgt kontaktet, men som vi ikke har talt med, og hvor ingen kolleger har informeret os om evt. ferie.

Bruttostikprøven er de 400, vi har modtaget kontaktoplysninger på, plus dem der har haft mulighed for at svare via fælles link. I de kommuner, hvor der er benyttet fælles link, kan vi ikke vide, hvor mange der reelt har haft mulighed for at deltage. Det ser umiddelbart ud som om, at alle, der har modtaget mail via fælleslink, har svaret.

Oplysningerne i tabel 8.3 giver anledning til at reducere stikprøven til en nettostikprøve. Der er med andre ord respondenter i bruttostikprøven, der ikke er relevante at kontakte, og som derfor heller ikke bør tælles med, når svarprocenten skal opgøres. Det gælder de ni, der klart falder uden for målgruppen. Svarprocenten kan så opgøres som: $248/(400-9)*100 = 63 \%$.